

***Diagnoza dotycząca osób
stosujących przemoc w rodzinie
– badanie pilotażowe w
jednostkach penitencjarnych***

RAPORT Z BADANIA PILOTAŻOWEGO
ZREALIZOWANEGO NA ZAMÓWIENIE MINISTERSTWA
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ	NR STRONY
1. INFORMACJE O BADANIU	3
2. PRÓBA BADAWCZA	8
3. PODSUMOWANIE WYNIKÓW	14
4. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	20
4.1 Stosowanie przemocy w rodzinie przez badanych sprawców przemocy w rodzinie	21
4.2 Uczestnictwo w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	37
4.3 Korzystanie z innych form oddziaływań specjalistycznych	43
4.4 Sytuacja prawna badanych sprawców przemocy w rodzinie	45
4.5 Opinie respondentów na temat zjawiska przemocy w rodzinie i sposobów jej przeciwdziałania	64

1. INFORMACJE O BADANIU

1.1. Problematyka i cele badania

Badanie, którego wyniki przedstawione są w niniejszym raporcie, jest częścią jednego spośród czterech etapów projektu badawczego zatytułowanego „Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie w Polsce”. Projekt ten opracowany został i jest realizowany przez Instytut Badania Rynku i Opinii Millward Brown SMG/KRC na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Realizowany projekt badawczy składa się z następujących badań:

- I. Ogólnopolskiego **badania opinii na reprezentatywnej próbie dorosłych Polaków** na temat przemocy w rodzinie
- II. Ogólnopolskiego **badania profesjonalistów prowadzących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych** dla osób stosujących przemoc w rodzinie
- III. Ogólnopolskiego **badania osób stosujących przemoc w rodzinie**, biorących udział w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych; obok niego zrealizowano omawiane w tym miejscu **pilotażowe badanie osób stosujących przemoc w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności i osadzonych w jednostkach penitencjarnych**
- IV. **Badania eksperckiego IDEABLOG** – realizowanego na platformie internetowej wśród specjalistów zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie

Omawiane w tym raporcie badanie dotyczyło osób stosujących przemoc w rodzinie, które decyzją sądu zostały skazane na karę pozbawienia wolności i osadzone w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Badanie zostało przeprowadzone w listopadzie i grudniu 2011 roku w 8 jednostkach penitencjarnych: w 5 jednostkach na terenie Warszawy i w 3 jednostkach poza Warszawą (w województwie łódzkim, podlaskim i opolskim).

Badanie miało charakter sondująco-pilotażowy. Celem pilotażu było udzielenie odpowiedzi na przedstawione poniżej zagadnienia badawcze. Dodatkowo zostały opisane zagadnienia metodologiczne przybliżające sposób prowadzenia wywiadu z osobami osadzonymi w jednostkach penitencjarnych i uczestniczącymi na ich terenie w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. W trakcie badania została bowiem dodatkowo

poddana testowi procedura i narzędzie badawcze (jego struktura logiczna i dynamiczna, język, zawartość merytoryczna). Przedstawione analizy danych są pełnowartościowym materiałem analitycznym. W części *PODSUMOWANIE WYNIKÓW* pojawiają się statystyki zbiorcze, zaś w części *WYNIKI SZCZEGÓŁOWE* zilustrowano dodatkowo sposób udzielania odpowiedzi, aparat pojęciowy i percepcję osób osadzonych w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Rekomendacje metodologiczne i realizacyjne zawarte zostały w oddzielnym dokumencie.

Zagadnienia badawcze poruszone w niniejszym badaniu dotyczyły:

1. Charakterystyki społeczno-demograficznej osób stosujących przemoc w rodzinie
2. Stosowania przemocy w rodzinie:
 - a. Form przemocy najczęściej stosowanych przez osoby stosujące przemoc w rodzinie z podziałem na przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną
 - b. Kategorii osób, wobec których stosowana jest przemoc w rodzinie
 - c. Przyczyn i powodów stosowania przemocy w rodzinie
3. Sytuacji prawnej sprawców przemocy w rodzinie:
 - a. Karalności osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym za podobne przestępstwo
 - b. Rodzaju stosowanych kar i uprzedniego osadzenia w zakładzie karnym
 - c. Stosowania środków zapobiegawczych, karnych lub probacyjnych oraz dozoru kuratora sądowego
4. Korzystania przez osoby stosujące przemoc w rodzinie z oddziaływań specjalistycznych, w tym z programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie lub terapii
5. Opinii na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie: w tym charakterystyki ofiar przemocy w rodzinie z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie; a także opinii osób stosujących przemoc w rodzinie na temat skuteczności sposobów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1.2. Definicje

Na potrzeby badania użyte zostały definicje przemocy w rodzinie **określone w procedurze „Niebieskie Karty”**. Przytaczano respondentom definicje przemocy fizycznej, psychicznej oraz seksualnej, zawierające przykładowe zachowania. W przypadku **przemocy psychicznej** były to: wyzwiska, ośmieszanie, groźby, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, krytykowanie, poniżanie, demoralizacja, ciągłe niepokojenie, izolacja. W przypadku **przemocy fizycznej** natomiast było to: popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, spoliczkowanie, a także uszkodzenia ciała, w tym zasinienia, zadrapania, krwawienie, oparzenia. **Przemoc seksualna** definiowana była jako zmuszanie do obcowania płciowego, jak i innych niechcianych czynności seksualnych.

Kryterium definiującym **sprawcę przemocy w rodzinie** było posiadanie orzeczenia sądowego stwierdzającego fakt bycia winnym popełnienia przestępstwa przeciwko rodzinie. W zdecydowanej większości przypadków dotyczyło to artykułu 207¹ Kodeksu Karnego. Wielu sprawców przemocy w rodzinie jest skazywanych w związku z wyrokiem za inne przestępstwa: artykuł 207 nie musi być orzeczeniem głównym. Zdarza się także, że kwalifikującym do udziału w programie readaptacyjnym dla sprawców przemocy jest inny artykuł Kodeksu Karnego, np. artykuł 190² Kodeksu Karnego lub informacja o występującym problemie stosowania przemocy w rodzinie uzyskana na przykład z wywiadu środowiskowego czy w trakcie udziału w innym programie lub terapii.

Uczestnikiem programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie jest w tym badaniu osoba osadzona, która została zakwalifikowana do udziału w programie i uczestniczyła w ramach niego w zajęciach³. Programy oddziaływań korekcyjno-

¹ Art. 207. § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. (Roz. XXVI. *Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece*)

² Art. 190 § 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego. (Roz. XXIII *Przestępstwa przeciwko wolności*)

³ Zdecydowana większość respondentów (73%) uczestniczyła w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie według modelu Duluth lub w wersji autorskiej na nim opartej. Program adaptowany jest do warunków funkcjonowania instytucji penitencjarnej i do potrzeb skazanych. Kryteria kwalifikujące do udziału w programie

edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie stanowią **jeden z programów readaptacji społecznej osób skazanych** na karę pozbawienia wolności, mających na celu wsparcie procesu ich resocjalizacji.⁴ W jednostkach objętych badaniem programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie były realizowane obok innych programów psychokorekcyjnych, terapeutycznych i edukacyjno-profilaktycznych przez kadre Służby Więziennej lub pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ze środowiska lokalnego.

1.3. Metoda badawcza

Badanie wśród osadzonych w jednostkach penitencjarnych sprawców przemocy w rodzinie przeprowadzone zostało metodą ankietową PAPI (*Paper and Pencil Interview*). Jest to technika stosowana przy realizacji badań ilościowych, polegająca na samodzielnym wypełnianiu papierowego kwestionariusza przez respondenta. Technika ta sprawdza się w badaniach dotyczących osobistych i drażliwych kwestii. Bezpośrednia interakcja respondenta z ankieterem jest ograniczona do omówienia realizacji badania. Technika PAPI zapewnia respondentowi zachowanie intymności i większe poczucie bezpieczeństwa przy udzielaniu odpowiedzi na pytania ankiety.

Ankiety do samodzielnego wypełniania wręczane były respondentom przez zaproszonych do współpracy profesjonalistów prowadzących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W podpróbie warszawskich jednostek penitencjarnych dodatkowo zostały przeprowadzone rozmowy z psychologami i wychowawcami, którzy realizowali badanie z uczestnikami prowadzonych przez siebie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Rozmowy służyły omówieniu, a następnie podsumowaniu realizacji ankiet wśród osadzonych oraz omówieniu specyfiki realizacji programu w warunkach penitencjarnych.

według modelu Duluth ograniczają możliwość udziału w nim dla osób, które są chore psychicznie; osób z poważnymi zaburzeniami osobowości antyspołecznej oraz zaburzeniami osobowości pogranicznej; nałogowych hazardzistów; osób uzależnionych od środków odurzających, którzy nie przeszli podstawowego cyklu terapii.

Pozostali respondenci (27%) uczestniczyli w autorskim programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

⁴ Zob. *Oddziaływania penitencjarne i terapeutyczne w zakładach karnych i aresztach śledczych w 2010 r.*, praca zbiorowa pod red. Tomasza Głowika, wydana przez Biuro Penitencjarne Centralnego Zarządu Służby Więziennej, Warszawa 2011, s. 101-102.

W celu zachowania anonimowości i zwiększenia poczucia poufności zebranych danych respondenci zwracali wypełnione ankiety w zamkniętych kopertach. Zastosowanie techniki PAPI gwarantuje rzetelność odpowiedzi poprzez:

1. Zapewnienie wysokiego stopnia anonimowości
2. Zmniejszenie odsetka odmów udziału w badaniu
3. Zwiększenie komfortu udziału w badaniu i ułatwienie udzielania pełnych i szczerych odpowiedzi
4. Dostosowanie czasu wypełnienia ankiety do indywidualnych potrzeb respondenta.

2. PRÓBA BADAWCZA

2.1. Dobór próby

Dobór próby do badania miał charakter celowy. Badanie odbyło się w 8 jednostkach penitencjarnych, w których w 2011 roku realizowane były programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Badaniem objęci zostali uczestnicy programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie, odbywający obecnie karę pozbawienia wolności w jednostkach penitencjarnych.

W badaniu wzięło łącznie udział 66 mężczyzn osadzonych w aresztach śledczych i zakładach karnych – 56% z nich było osadzonych w jednostkach penitencjarnych na terenie Warszawy, a 44% - poza Warszawą.

2.2. Charakterystyka społeczno-demograficzna próby

Profil społeczno-demograficzny respondentów nie odbiega zasadniczo od charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie skazanych na karę pozbawienia wolności, które przedstawione zostały w opracowaniu wydanym przez Biuro Penitencjarne Centralnego Zarządu Służby Więziennej pt. *Oddziaływania penitencjarne i terapeutyczne w zakładach karnych i aresztach śledczych w 2010 r.*⁵ Podobny zarys charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie, którzy najczęściej zostają osadzeni w jednostkach penitencjarnych, przedstawiali także psychologowie i wychowawcy, z którymi odbywały się w toku badania rozmowy.

Wszystkie osoby, które wzięły udział w badaniu, to mężczyźni. Odsetek sprawczyń przemocy w rodzinie osadzonych w jednostkach penitencjarnych jest stosunkowo niewielki i wynosi około 1%.

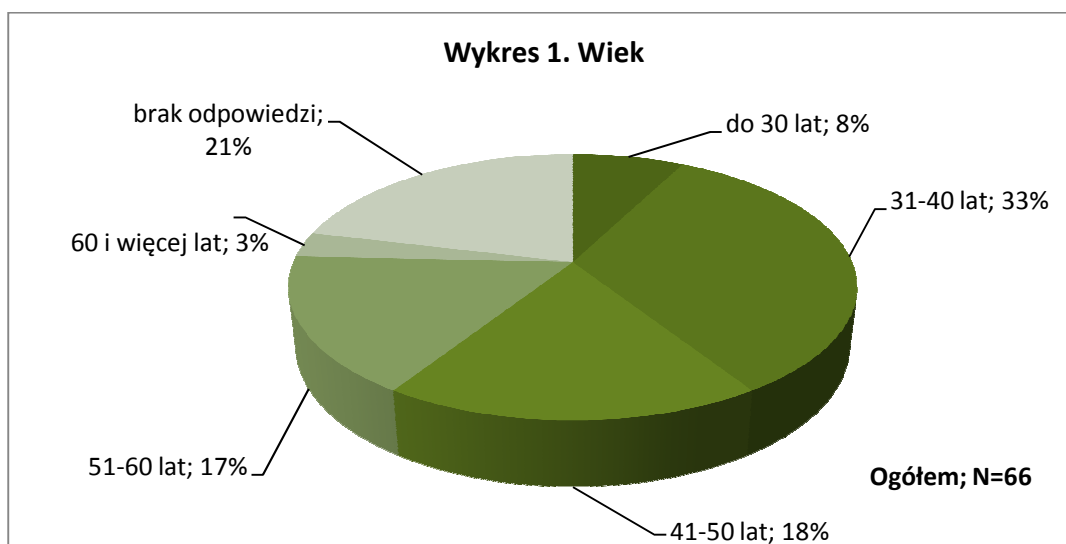
(...) według danych z dnia 5 stycznia 2011 roku w trakcie pełnego roku 2010 we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych przebywały ogółem 14 504 osoby, które wykonywały łącznie 17 808 orzeczeń związanych z artykułem 207 Kodeksu Karnego. Oznacza to, że co

⁵ Irena Dybalska, *Oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie w procesie wykonywania kary pozbawienia wolności w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie*, w: *Oddziaływania penitencjarne i terapeutyczne...*, s. 116-118.

najmniej 3 tysiące skazanych odbywało więcej niż jeden wyrok za znęcanie się nad rodziną.⁶ (...) w trakcie roku łącznie 187 kobiet miało do odbycia 206 orzeczeń z artykułu 207 Kodeksu Karnego.⁷

Większość respondentów (71%) mieszkała przed osadzeniem w mieście, pozostali – na wsi (27%). Jedna osoba (2% próby) nie udzieliła na ten temat odpowiedzi.

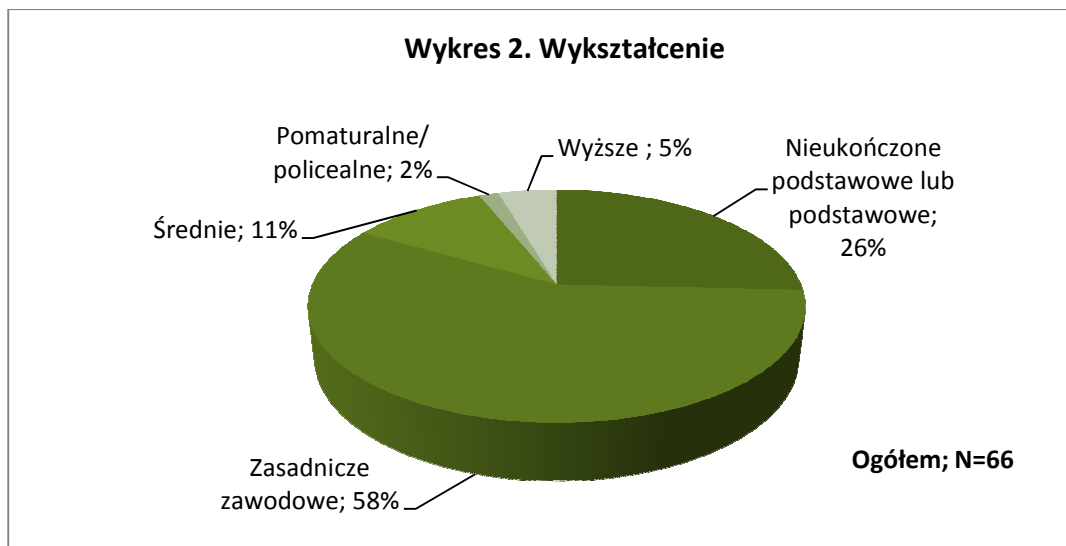
21% respondentów nie podało informacji na temat swojego wieku. Wśród respondentów, którzy podali w ankiecie taką informację, najmłodszy miał 27 lat, a najstarszy - 64 lata. Najliczniejszą kategorię wiekową wśród tych badanych stanowiły osoby w wieku od 31 do 40 lat (33%). Zbliżony odsetek próby (35%) stanowią razem dwie starsze kategorie wiekowe (41-50 lat oraz 51-60 lat). Najmniej liczni w próbie są najmłodsi (8%) i najstarsi (3%) respondenci.

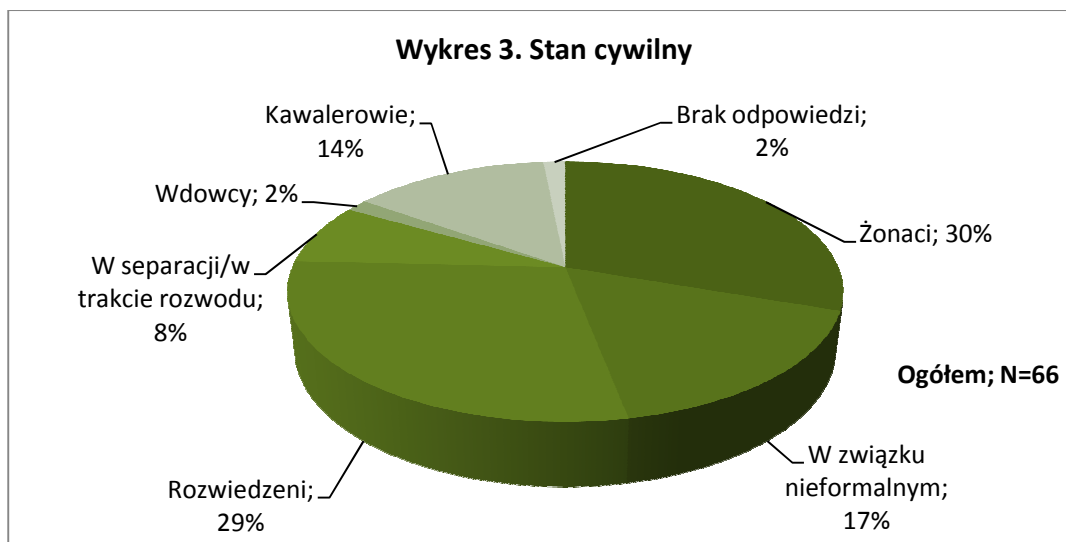
Wszyscy respondenci podali informację na temat swojego wykształcenia. Największy odsetek badanych posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe (58%). Co piąty badany (21%) miał wykształcenie podstawowe. Łącznie z osobami, które nie ukończyły wykształcenia podstawowego, stanowili jedną czwartą próby (26%). Odsetek osób z wykształceniem średnim lub wyższym wyniósł jedną szóstą próby (17%).

⁶ Ibidem, s. 117.

⁷ Ibidem, s. 118.

Prawie połowa respondentów była w chwili badania w związku małżeńskim bądź nieformalnym (47%). Jedna trzecia badanych (36%) była w trakcie separacji lub rozwodu (8%) albo po rozwodzie (29%). Odsetek osób samotnych (wdowców, kawalerów) wynosi w badanej próbie 15%.

Na pytanie o to, czy w gospodarstwie domowym respondenta mieszkają dzieci lub dziecko, połowa z nich (53%*) odpowiedziała twierdząco. Ten odsetek okazał się jednak zaniżony. Część osób (9% próby), która odpowiedziała przecząco, udzieliła odpowiedzi w kolejnym pytaniu, w którym dopytywano o to, czyje są to dzieci (dziecko). W ten sposób odsetek osób posiadających dzieci mieszkające w ich gospodarstwie domowym okazał się być wyższy o 9 punktów procentowych i wyniósł 62%.

Tabela 1. Czy w Pana(i) gospodarstwie domowym mieszkają dzieci (dziecko)?	N=66	% N
Tak	41	62%
Nie	21	32%
Brak odpowiedzi	4	6%

Tabela 2. Jeżeli w Pana(i) gospodarstwie domowym mieszkają dzieci (dziecko), to czyje to są dzieci?	N=66	% N
Moje z obecnego związku	30	45%
Moje z poprzedniego związku (poprzednich związków)	5	8%
Partnerki (partnera) z poprzedniego związku (poprzednich związków)	4	6%
Innej osoby (innych osób)	1	2%
Brak odpowiedzi	28	42%

Pytanie wielowyborowe

W gospodarstwie domowym większości osób w próbie mieszkają dzieci (dziecko) respondenta z obecnego związku (45%). Z własnymi dziećmi – z obecnego lub poprzedniego związku – mieszka wedle deklaracji ponad połowa respondentów (53%). Odsetek osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie (42%), stanowią osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na oba pytania dotyczące dzieci (6%), osoby, które nie doprecyzowały, czyje dzieci mieszkają w ich gospodarstwie domowym (5%) oraz osoby, które udzieliły odpowiedzi przeczącej na pytanie o to, czy w gospodarstwie domowym respondenta mieszkają dzieci lub dziecko (32%).

Jak wynika z rozmów przeprowadzonych z psychologami i wychowawcami pracującymi z osadzonymi sprawcami przemocy w rodzinie, osoby te stanowią stosunkowo różnorodną grupę ze względu na sytuację zawodową. Wśród nich znajdują się zarówno osoby, które wcześniej (przed osadzeniem) pracowały, były zadowolone ze swoich zarobków, ale także bezrobotni, osoby o trudnej sytuacji materialnej w rodzinie lub osoby zarabiające niskie kwoty. Warto wspomnieć przy tym, że w pytaniu dotyczącym powodów wywołujących stosowanie przemocy w rodzinie w różnych sytuacjach (por. dalej), ponad jedna trzecia (38%) respondentów wskazała, że powodem były ich problemy finansowe (17%), problemy w pracy (8%) lub brak pracy (14%).

Tabela 3. Charakterystyka społeczno-demograficzna respondentów		Liczebności	% N
Płeć	mężczyźni	66	100%
Wiek	do 30 lat	5	8%
	31 do 40 lat	22	33%
	41 do 50 lat	12	18%
	51 do 60 lat	11	17%
	61 i więcej lat	2	3%
	brak odpowiedzi	14	21%
Wykształcenie	niepełne podstawowe	3	5%
	podstawowe	14	21%
	zasadnicze zawodowe	38	58%
	średnie	7	11%
	pomaturalne/policealne	1	2%
	wyższe	3	5%
Stan cywilny	żonaci	20	30%
	w związku nieformalnym	11	17%
	rozwiedzeni	19	29%
	w separacji/w trakcie rozwodu	5	8%
	wdowcy	1	2%
	kawalerowie	9	14%
	brak odpowiedzi	1	2%
Posiadanie dzieci	tak	41	62%
	nie	21	32%
	brak odpowiedzi	4	6%
Miejscowość zamieszkania przed osadzeniem	na wsi	18	27%
	w mieście	47	71%
	brak odpowiedzi	1	2%

PODSUMOWANIE WYNIKÓW

3. PODSUMOWANIE WYNIKÓW

3.1 STOSOWANIE PRZEMOCY W RODZINIE PRZEZ BADANYCH SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

Osoby badane stosowały różne formy przemocy w rodzinie. Najczęściej była to przemoc psychiczna (91%) i fizyczna (83%). 12% badanych przyznało, że stosowali w rodzinie przemoc seksualną. Większość respondentów stosowała wobec bliskich zarówno przemoc fizyczną, jak i psychiczną. Wszyscy sprawcy przemocy seksualnej przyznali, że stosowali także inne formy przemocy: psychiczną i fizyczną. Ofiarami przemocy w rodzinie były najczęściej żony lub partnerki (74%), dzieci (32%) oraz rodzice (29%).

Przemoc w rodzinie współwystępuje z różnymi trudnościami pojawiającymi się w życiu rodzin. Wśród przyczyn i powodów skłaniających respondentów do użycia przemocy w rodzinie najliczniejsze odsetki wskazań dotyczyły niewłaściwego, tj. niezgodnego z oczekiwaniami sprawcy, zachowania drugiej osoby (59%), wynikały także z poczucia zawodu wywołanego przez bliską osobę, jej niesłowności czy niewierności (32%) albo jej niepodporządkowania się (24%). Kolejny wysoki odsetek dotyczył faktu bycia sprawcy przemocy w rodzinie pod wpływem środków odurzających: alkoholu (47%) lub innej substancji uzależniającej (2%). Problemy związane z sytuacją zawodową i finansową otrzymały w sumie niewiele mniej wskazań (38%). Respondenci wskazywali także swoje złe samopoczucie (25%) oraz stosowanie przemocy przez drugą stronę i konieczność samoobrony (17%).

W ogólnym ujęciu przyczyny stosowania przemocy w rodzinie upatrywane są w rozmaitych zjawiskach społeczno-ekonomicznych i problemach życiowych i osobistych sprawców. Ponad połowa (55%) respondentów przyznała, że została im kiedyś postawiona diagnoza stwierdzająca uzależnienie od alkoholu. Większość (74%) respondentów przyznała, że doświadczyła w swoim życiu przemocy ze strony kogoś z rodziny. Ponad połowa (65%) respondentów doświadczyła przemocy ze strony kogoś bliskiego w dzieciństwie. Podobny, choć nieco niższy, odsetek respondentów przyznał, że doświadczył przemocy ze strony członka rodziny w życiu dorosłym (56%).

3.2 KORZYSTANIE PRZEZ OSOBY STOSUJĄCE PRZEMOC W RODZINIE Z ODDZIAŁYWAŃ SPECJALISTYCZNYCH

73% respondentów uczestniczyło w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowanym według lub w oparciu o model Duluth, najczęściej przez kadre jednostek penitencjarnych. Pozostały odsetek badanych – 27% – uczestniczył w programach autorskich, realizowanych przez jednostki systemu pomocy społecznej. Zdecydowana większość respondentów brała udział w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2011 roku.

12% respondentów uczestniczyło wcześniej w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie i dla większości z nich (75%) był to jeden program.

Zdecydowana większość (88%) respondentów uczestniczyła w programie bez nakazu sądowego. 6% respondentów twierdziło, że zostało skierowanych do udziału w programie na podstawie orzeczenia sądu. Ponad połowa (67%) respondentów przyznała, że ktoś przekonywał ich do uczestnictwa w tego typu oddziaływaniach. Najczęściej osobami, które przekonywały respondentów do udziału w programie, byli psychologowie/terapeuci (62%). Pojedyncze wskazania pojawiły się przy członkach rodziny – głównie żonie/partnerce (6%). Kurator sądowy przekonywał do udziału w programie 5% respondentów.

Na podstawie uzyskanych informacji można jednak przypuszczać, że respondenci dopiero niedawno zaczęli korzystać z różnych form oddziaływań specjalistycznych w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Wskazują na to niskie odsetki wskazań przy poszczególnych formach oddziaływań – zwłaszcza w przeszłości. Wyjątkiem jest jedynie terapia uzależnień: w przeszłości korzystało z niej wedle deklaracji 20% respondentów, a obecnie korzysta z niej 9%.

3.3 SYTUACJA PRAWNA BADANYCH SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

Większość badanych była uznana kiedykolwiek przez sąd winnym popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego (85%). Większość respondentów przyznała także, że byli uznani kiedykolwiek przez sąd za winnych popełnienia czynu z innego artykułu niż artykuł 207 Kodeksu Karnego (74%). Te inne artykuły nie dotyczyły jedynie czynów przemocy w rodzinie.

Wobec 9 osób (14% ogółu respondentów) sąd warunkowo umorzył kiedykolwiek postępowanie karne w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego.

Prawie połowa respondentów (48%) miała w przeszłości w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego orzeczoną przez sąd karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i okres warunkowego zawieszenia już upłynął. 45% respondentów miało wówczas także nałożony dozór kuratora sądowego.

61% badanych osób zadeklarowało, że w chwili obecnej sądownie nałożony jest wobec nich przynajmniej jeden z wymienionych obowiązków probacyjnych w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego. Najczęściej był to nakaz powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających (39%) i nakaz poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym (17%). 32% respondentów przyznało, że w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego obowiązki probacyjne były wobec nich nałożone przez sąd w przeszłości.

Prawie połowa respondentów (48%) przyznała, że sąd orzekł wobec nich kiedykolwiek bezwzględną karę pozbawienia wolności w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego. Większość respondentów (77%) przyznała, że w chwili obecnej jest osadzona w zakładzie karnym w związku z artykułem 207 Kodeksu Karnego. Większość respondentów (65%) zadeklarowała, że nie była osadzona w zakładzie karnym w sprawie z artykułu 207 w przeszłości.

21% respondentów odpowiedziało, że w chwili badania w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego stosowane były wobec nich środki karne. Natomiast 14% respondentów odpowiedziało, że środki karne w sprawie dotyczącej artykułu 207 stosowane były wobec nich w przeszłości. Środkami karnymi, które respondenci najliczniej wskazali jako stosowane w chwili badania wobec nich, były: zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (5%) i zakaz zbliżania się do określonych osób (5%).

W związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd umorzył kiedykolwiek warunkowo postępowanie karne wobec 18% badanych osób. Wobec połowy respondentów (52%) sąd orzekł kiedykolwiek karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego. 85% osób z nich miało wtedy także nałożony dozór kuratora sądowego. W sprawie dotyczącej innego artykułu niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd orzekł kiedykolwiek bezwzględną karę pozbawienia wolności wobec ponad jednej trzeciej respondentów (36%). W chwili obecnej w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego osadzona jest w zakładzie karnym ponad połowa respondentów (55%). W przeszłości w sprawie z innego artykułu niż 207 Kodeksu Karnego osadzona była w zakładzie karnym niecała jedna trzecia badanych 30%.

3.4 OPINIE NA TEMAT SKALI ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POLSCE I SPOSOBÓW JEJ PRZECIWDZIAŁANIA Z PERSPEKTYWY OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

Zdaniem zdecydowanej większości (85%) badanych zjawisko przemocy występuje w bardzo wielu rodzinach w Polsce. Zdecydowana większość (82%) badanych słyszała lub wie o jednej-dwóch bądź większej liczbie rodzin w swoim otoczeniu, w których występuje przemoc. Wyobrażenia respondentów na temat nasilenia występowania przemocy w rodzinie w Polsce są spójne z ich opiniami na temat częstego występowania przemocy w rodzinie w ich otoczeniu. Ponad połowa (56%) respondentów uważa, że przemoc w rodzinie w Polsce w ostatnich 5 latach zdarza się częściej niż w przeszłości.

Zdaniem respondentów najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety (83%). W następnej kolejności najczęściej wskazywane były dzieci w wieku szkolnym od 6 do 13 roku życia (26%) oraz osoby starsze (15%). Nieco mniejsze odsetki wskazań pojawiły się w przypadku dzieci przedszkolnych (14%) i młodzieży szkolnej (12%). Ten profil ofiar przemocy w rodzinie wydaje się być spójny ze wskazywanymi przez badanych sprawców osobami przez nich pokrzywdzonymi. Zdaniem respondentów osoby, które nie mają pracy, są częściej ofiarami przemocy w rodzinie (8%) niż osoby pracujące (2%).

W opinii respondentów przemoc stosowana jest najczęściej w rodzinach alkoholików (80%), na wsi (20%) i w dużych miastach (20%) oraz w rodzinach o przeciętnej sytuacji materialnej (20%) i ubogich (18%).

Według opinii badanych sprawców przemocy w rodzinie najbardziej skutecznymi sposobami przeciwdziałania przemocy w rodzinie są rozwiązania z zakresu wsparcia dla osób stosujących przemoc i ich rodzin. Z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie najbardziej pożądanymi sposobami zmierzającymi do zmniejszenia skali przemocy w rodzinie są w związku z tym: dostępność bezpłatnej pomocy specjalistycznej dla osób stosujących przemoc w rodzinie (73% wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”), dostępność bezpłatnego poradnictwa psychologicznego dla rodzin w zakresie rozwiązywania rodzinnych problemów (71%), dostępność programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (65%) oraz kampanie informujące o tym, jak zapobiegać przemocy w rodzinie i jak sobie radzić w przypadku jej wystąpienia (64%).

Najmniej skuteczne są, zdaniem ogółu respondentów, działania o charakterze penalizacyjnym, bez elementów wsparcia w rozwiązywaniu problemu. Najbardziej restrykcyjne rozwiązania uzyskały najniższe odsetki wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”. Jako najmniej skuteczne wskazano: karę pozbawienia wolności dla sprawcy przemocy w rodzinie (41%), zaostrenie przepisów karnych za przemoc w rodzinie (39%), eksmisję z mieszkania zajmowanego z osobą poszkodowaną (39%) oraz zakaz zbliżania się do członków rodziny (33%).

WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

4.1 STOSOWANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Z deklaracji respondentów wynika, że najczęściej stosowaną przez nich formą przemocy w rodzinie była przemoc psychiczna (91%) oraz fizyczna (83%). Najmniejszy odsetek wskazań wystąpił w przypadku przemocy seksualnej (12%).

Tabela 4. Stosowanie przemocy w rodzinie	N=66	% N
Psychicznej	60	83%
Fizycznej	55	91%
Seksualnej	8	12%

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej żony lub partnerki (74%), dzieci (32%) oraz rodzice (29%).

Tabela 5. Wobec kogo z rodziny/domowników zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy... ?	N=66	% N
Żony/partnerki	49	74%
Córki/pasierbicy	11	17%
Syna/pasierba	10	15%
Matki	10	15%
Ojca/ojczyma	9	14%
Innej osoby z rodziny/domowników płci żeńskiej	9	14%
Innej osoby z rodziny/domowników płci męskiej	9	14%
Brak odpowiedzi	3	5%

Odpowiedzi zagregowane - przynajmniej jedno wskazanie dla formy psychicznej, fizycznej lub seksualnej. Pytanie wielowyborowe.

Tabela przedstawia kategorie, które otrzymały przynajmniej jedno wskazanie.

W opinii specjalistów prowadzących programy dla sprawców przemocy w rodzinie rzadko kiedy przemoc w rodzinie stosowana jest w jednorodnej formie: *To są formalne podziały. Najczęściej przynajmniej raz w życiu każdy [sprawca przemocy w rodzinie] posunął się do każdej z tych form. To się zawsze wszystko przeplata.* Potwierdzają to wyniki badania. Poniższa tabela przedstawia odsetki respondentów, którzy przyznali, że stosują więcej niż jedną z form przemocy w rodzinie. Większość respondentów stosowała wobec bliskich zarówno przemoc fizyczną, jak i psychiczną. Wszyscy sprawcy przemocy seksualnej przyznali, że stosowali także inne formy przemocy: psychiczną i fizyczną.

Tabela 6. Stosowanie przemocy w rodzinie	N=66	% N
Fizycznej i psychicznej	50	76%
Fizycznej i seksualnej	8	12%
Psychicznej i seksualnej	8	12%
Brak odpowiedzi	16	24%

Obok przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej, wyróżniana była także przez specjalistów, stosunkowo często ich zdaniem występująca, przemoc ekonomiczna.

4.1.1 STOSOWANIE PRZEMOCY FIZYCZNEJ W RODZINIE

Większość respondentów przyznała, że stosowała przemoc fizyczną wobec członka swojej rodziny. Na pytanie dotyczące stosowania przemocy fizycznej w rodzinie większość (71%*) respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzącej, przyznając, że kiedykolwiek zastosowali taką formę przemocy wobec kogoś z rodziny. Ten odsetek okazał się jednak zaniżony. Część osób (12% próby), która odpowiedziała przecząco lub nie udzieliła żadnej odpowiedzi, udzieliła odpowiedzi w kolejnym pytaniu, w którym dopytywano o to, wobec kogo w ten sposób kiedykolwiek respondent się zachował. W ten sposób odsetek sprawców przemocy fizycznej okazał się być wyższy o 12 punktów procentowych i wyniósł 83%.

Tabela 7. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy fizycznej w rodzinie?	N=66	% N
Tak	55	83%
Nie	8	12%
Brak odpowiedzi	3	5%

Wśród osób doznających przemocy fizycznej ze strony respondentów najczęściej wskazywana była żona lub partnerka (56%), dzieci (22%), a także rodzice (18%).

Tabela 8. Wobec kogo z rodziny/domowników zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy fizycznej?	N=66	% N
Żony	33	50%
Syna/pasierba	7	11%
Córki/pasierbicy	7	11%
Ojca/ojczyrna	7	11%
Matki	5	8%
Partnerki	4	6%
Brata	4	6%
Siostry	2	3%
Babci	2	3%
Innej osoby z rodziny/domowników płci żeńskiej	4	6%
Innej osoby z rodziny/domowników płci męskiej	3	5%
Brak odpowiedzi	13	20%

Pytanie wielowyborowe.

Tabela przedstawia kategorie, które otrzymały przynajmniej jedno wskazanie.

Odsetek osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie (20%), stanowią osoby, które nie wskazały osoby poszkodowanej ich agresywnym zachowaniem (3%), osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na oba pytania dotyczące stosowania przemocy fizycznej - o stosowanie tej formy przemocy i o osoby nią poszkodowane (5%), oraz osoby, które udzieliły odpowiedzi przeczącej na pytanie o to, czy zdarzyło im się użyć kiedykolwiek wobec kogoś z rodziny/domowników przemocy fizycznej (12%).

4.1.2 STOSOWANIE PRZEMOCY PSYCHICZNEJ W RODZINIE

Większość respondentów przyznała, że stosowała przemoc psychiczną wobec kogoś ze swojej rodziny. Na pytanie dotyczące stosowania przemocy psychicznej w rodzinie większość (79%*) respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzącej, przyznając, że kiedykolwiek zastosowali taką formę przemocy wobec kogoś z bliskich. Ten odsetek okazał się jednak zaniżony. Część osób (12% próby), która odpowiedziała przecząco lub nie udzieliła żadnej odpowiedzi, udzieliła odpowiedzi w kolejnym pytaniu, w którym dopytywano o to, wobec kogo w ten sposób kiedykolwiek respondent się zachował. W ten sposób odsetek sprawców przemocy psychicznej, podobnie jak wcześniej odsetek sprawców przemocy fizycznej, okazał się być wyższy o 12 punktów procentowych i wyniósł 91%.

Tabela 9. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy psychicznej w rodzinie?	N=66	% N
Tak	60	91%
Nie	4	6%
Brak odpowiedzi	2	3%

Wśród osób doznających przemocy psychicznej ze strony respondentów najczęściej wskazywana była żona lub partnerka (71%), dzieci (24%) własne (częściej) lub przybrane, a także rodzice (24%). W porównaniu do wskazywanych osób doznających przemocy fizycznej, ofiarami przemocy psychicznej częściej wskazywane były żony (różnica 14 punktów procentowych), synowie (różnica 3 punktów procentowych) i matki (różnica 6 punktów procentowych). Synowie byli częściej deklarowani jako ofiary przemocy psychicznej (14%) niż córki (11%) i częściej deklarowane były ofiarami tej przemocy matki (14%) niż ojcowie (11%).

Tabela 10. Wobec kogo z rodziny/domowników zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy psychicznej?

	N=66	% N
Żony	42	64%
Syna /pasierba	9	14%
Matki	9	14%
Córki	7	11%
Ojca/ojczyrna	7	11%
Partnerki	5	8%
Brata	2	3%
Siostry	2	3%
Innej osoby z rodziny/domowników płci żeńskiej	4	6%
Innej osoby z rodziny/domowników płci męskiej	1	2%
Brak odpowiedzi	7	11%

Pytanie wielowyborowe.

Tabela przedstawia kategorie, które otrzymały przynajmniej jedno wskazanie.

Odsetek osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie, stanowią osoby, które nie wskazały osoby poszkodowanej ich agresywnym zachowaniem (2%), osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na oba pytania dotyczące stosowania przemocy psychicznej - o stosowanie tej formy

przemocy i ewentualnie osoby nią poszkodowane (3%), oraz osoby, które udzieliły odpowiedzi przeczącej na pytanie o to, czy zdarzyło im się użyć kiedykolwiek wobec kogoś z rodziny/domowników przemocy psychicznej (6%).

4.1.3 STOSOWANIE PRZEMOCY SEKSUALNEJ W RODZINIE

Na pytanie dotyczące stosowania przemocy seksualnej w rodzinie 12% respondentów udzieliło odpowiedzi twierdzącej, przyznając, że kiedykolwiek zastosowało taką formę przemocy wobec kogoś z najbliższych.

Tabela 11. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu(i) użyć przemocy seksualnej w rodzinie?	N=66	% N
Tak	8	12%
Nie	57	86%
Brak odpowiedzi	1	2%

Wśród osób doznających przemocy seksualnej ze strony respondentów wskazywana była żona (88%). Żona została wskazana przez 7 na 8 sprawców przemocy seksualnej.

4.1.4 ŚWIADKOWIE PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie bez świadków (nie wliczając osoby poszkodowanej) miała miejsce w przypadku 20% badanych sprawców (taki odsetek respondentów wskazał, że sytuacja rozegrała się bez obserwacji osoby trzeciej). Część sprawców przemocy w rodzinie wskazywała jako świadka wydarzeń osobę wskazywaną przez siebie jako pokrzywdzoną.

Wśród świadków przemocy w rodzinie najczęściej wskazywanymi osobami byli: żona lub partnerka (55%), dzieci (42%) i rodzice (27%).

Tabela 12. Kto był świadkiem przemocy w rodzinie?	N=66	% N
Żona	30	45%
Partnerka	6	9%
Syn/pasierb	10	15%
Córka	18	27%
Ojciec	4	6%
Matka/macocha	14	21%
Inna osoba z rodziny/domowników płci żeńskiej	5	8%
Inna osoba z rodziny/domowników płci męskiej	3	5%
Inna obca osoba (inne obce osoby)	2	3%
Nikt	13	20%
Brak odpowiedzi	9	14%

Odpowiedzi zagregowane – przynajmniej jedno wskazanie dla formy fizycznej, psychicznej lub seksualnej. Pytanie wielowyborowe. Tabela przedstawia kategorie, które otrzymały przynajmniej jedno wskazanie.

Należy zwrócić uwagę na to, że osoby będące świadkami przemocy (np. dzieci) także mogły być ofiarami przemocy w rodzinie poprzez obserwację takich sytuacji (przemocy psychicznej).

4.1.5 PRZYCZYNY I POWODY STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie współwystępuje z różnymi trudnościami pojawiającymi się w życiu rodzin. Wśród przyczyn i powodów skłaniających respondentów do użycia przemocy w rodzinie najliczniejsze odsetki wskazań dotyczyły niewłaściwego, tj. niezgodnego z oczekiwaniami, zachowania drugiej osoby (59%), wynikały także z poczucia zawodu wywołanego przez bliską osobę, jej niesłowności czy niewierności (32%) albo jej niepodporządkowania się (24%). Kolejny wysoki odsetek dotyczył faktu bycia pod wpływem środków odurzających: alkoholu (47%) lub innej substancji uzależniającej (2%). Problemy związane z sytuacją zawodową i finansową otrzymały w sumie niewiele mniej wskazań (38%).

Respondenci wskazywali także swoje złe samopoczucie (25%) oraz stosowanie przemocy przez drugą stronę i konieczność samoobrony (17%). Wśród innych powodów badani wymieniali na przykład znęcanie się żony nad dzieckiem. Pojawiła się również bezsilność z powodu braku pracy i spełnienia się w roli ojca. Innymi wymienionymi powodami użycia przemocy w rodzinie były: kłótnia czy posądzenie o kradzież.

W ogólnym ujęciu psychologowie i wychowawcy, z którymi omawiano realizację niniejszego badania, upatrują przyczyn stosowania przemocy w rodzinie w rozmaitych zjawiskach społeczno-ekonomicznych i deficytach osobowościowych. Wśród deficytów indywidualnych wymieniany jest brak umiejętności radzenia sobie z emocjami (złością, agresją) i problemami życiowymi. Rodzą się wtedy stres, frustracje i inne negatywne napięcia. Negatywne uczucia nie są umiejętnie rozładowywane, zapętlają się, a trudne sytuacje coraz bardziej się komplikują. Często pojawiają się także nasilone tendencje do autodestrukcji (por. problem alkoholizmu).

Wymienione wyżej deficyty wynikają bardzo często z modelu funkcjonowania rodziny i sposobu wychowania (tzw. dziedziczenia wzorców zachowań). Przemoc w rodzinie często jest powielaniem lub następstwem wyuczonych w rodzinie zachowań: w dzieciństwie i w życiu dorosłym.

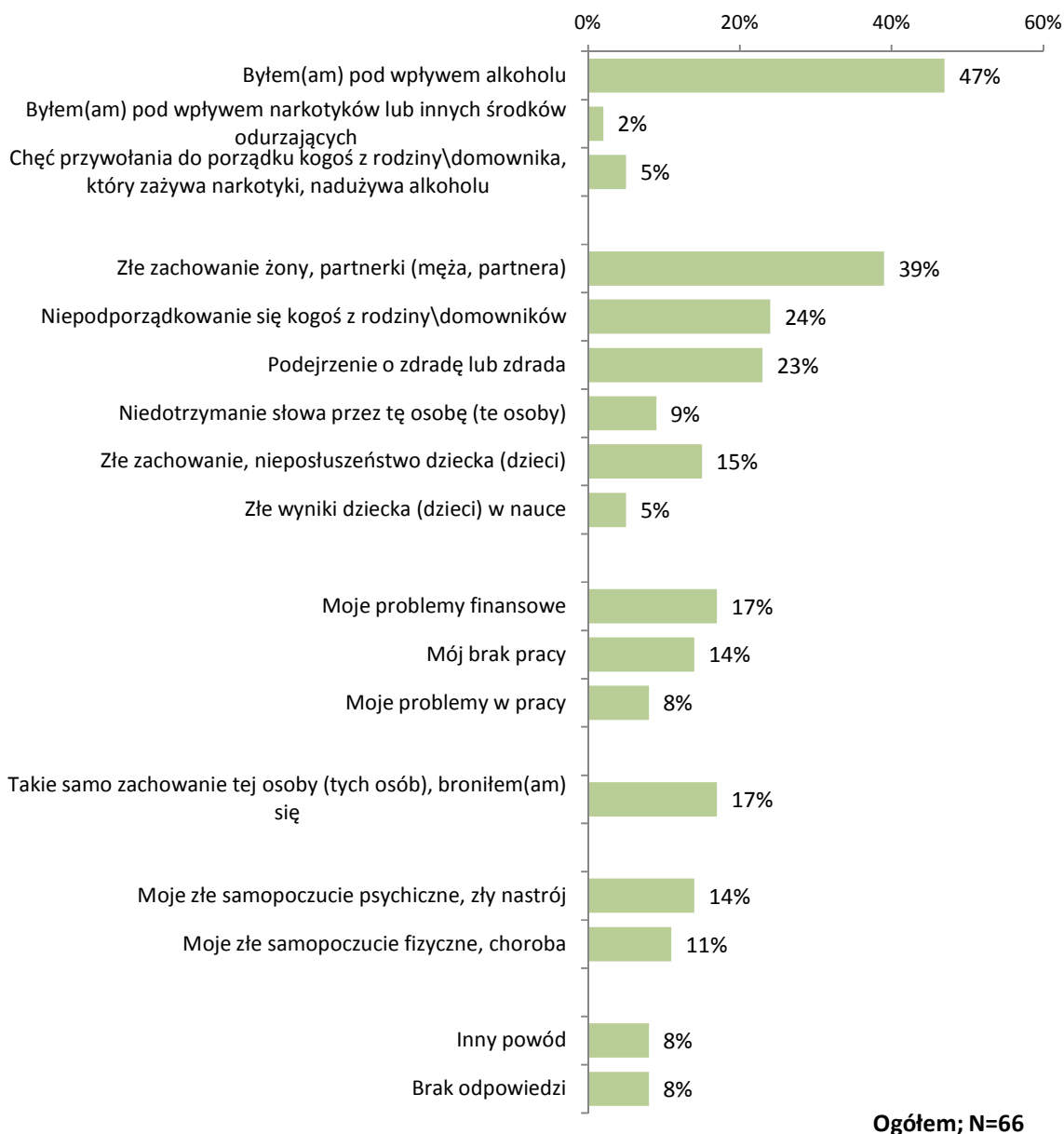
Sprawcy przemocy w rodzinie powielają zachowania rodziców. Sami nieraz doświadczali przemocy ze strony najbliższych. A obecnie nieraz także jej doświadczają, jak sygnalizowali psychologowie i wychowawcy, co jednak nie usprawiedliwia ich zachowań: (...) *Często on też od niej dostaje.* Dysfunkcyjne relacje i zachowania w rodzinie przyczyniają się do występowania różnych

zaburzeń osobowości i zachowań. Zdaniem psychologów, przemoc w rodzinie często współwystępuje z tego rodzaju problemami.

Inną grupą sygnalizowanych przez specjalistów czynników zwiększających ryzyko występowania zjawiska przemocy w rodzinie są czynniki o charakterze społeczno-ekonomicznym i demograficznym. Przejawiają się one między innymi w trudnej sytuacji materialnej rodzin, deprivacji, funkcjonowaniu systemu mieszkaniowego (*Nie ma dokąd pójść*), występowaniu konfliktów międzypokoleniowych – między razem mieszkającymi rodzicami i ich dziećmi mającymi własne dzieci, bezrobociu lub problemom w pracy, etc.

Zdaniem psychologów i wychowawców, przemoc w rodzinie koreluje z alkoholizmem. Problem nadużywania i uzależnienia od środków odurzających, najczęściej alkoholu, jest w ich opinii znaczącym czynnikiem kryminogennym. Wiele przestępstw dokonywanych przez sprawców przemocy w rodzinie było dokonywanych pod wpływem alkoholu lub w związku z uzależnieniem alkoholowym (por. dalej). Alkohol nieraz bywa także jednym z usprawiedliwień (racjonalizacją) stosowania przemocy w rodzinie. Jednak przemoc w rodzinie jest zasadniczo wyuczonym sposobem zachowania i radzenia sobie w życiu. Do aktów przemocy w rodzinie nie dochodzi jednak tylko pod wpływem alkoholu ani wyłącznie w związku z nim. Należy pamiętać, że przemoc w rodzinie nie dotyczy tylko rodzin, w których występuje problem nadużywania lub uzależnienia od alkoholu. Alkohol bywa katalizatorem określonych reakcji, choć nie jedynym. Sprzyja uwalnianiu agresji i destruktywnym zachowaniom (ogranicza samokontrolę). Alkoholizm z czymś jest zawsze związany: jest sygnałem występowania nagromadzonych problemów. Na podstawie swoich obserwacji, psychologowie i wychowawcy twierdzili, że sądy często w pierwszej kolejności nakładają na sprawców przemocy w rodzinie obowiązek leczenia odwykowego (nakaz powstrzymywania się od nadużywania alkoholu), co nie jest wystarczającym sposobem przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

**Wykres 4. Powody stosowania przemocy w rodzinie:
Co wtedy skłaniało Pana(ią) do stosowania przemocy wobec kogoś z Pana(i) rodziny/domowników?**

Pytanie wielowyborowe

Jak wspomniano, przemoc w rodzinie współwystępuje z różnorodnymi problemami, a jednym z nich jest nadużywanie i uzależnienie od alkoholu. Według statystyk policyjnych w 2010 roku odnotowano 83 390 sprawców przemocy w rodzinie, w tym 5% kobiet. Prawie 65% sprawców przemocy w rodzinie było w trakcie interwencji pod wpływem alkoholu.⁸ W przypadku uczestniczących w badaniu sprawców przemocy w rodzinie 47% z nich przyznało, że czynnikiem, który przyczynił się do użycia przemocy wobec kogoś bliskiego, był fakt bycia pod wpływem alkoholu. Zdaniem 80% respondentów przemoc w rodzinie najczęściej dotyczy rodzin alkoholików (zob. dalej).

Ponad połowa (55%) respondentów przyznała, że została im kiedyś postawiona diagnoza stwierdzająca uzależnienie od alkoholu. Uzależnienie od innych środków odurzających (leków lub narkotyków) zdiagnozowano natomiast u zdecydowanej mniejszości badanych (5%).

Tabela 13. Czy kiedykolwiek postawiono Panu(i) diagnozę, że jest Pan(i) osobą uzależnioną od... ?

	Alkoholu; N=66	Leków; N=66	Narkotyków; N=66	Alkoholu, leków lub narkotyków; N=66
Tak	55%	3%	2%	56%
Nie	42%	94%	95%	41%
Brak odpowiedzi	3%	3%	3%	3%

⁸ Zob. http://statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc_w_rodzinie.html (grudzień 2011 r.)

Jedna piąta (20%) respondentów przyznała, że w ich rodzinie występował problem uzależnienia od środków odurzających. Najczęściej było to uzależnienie od alkoholu (18%).

Tabela 14. Czy kiedykolwiek postawiono diagnozę komuś z Pana(i) rodziny/domowników, że jest osobą uzależnioną od ... ?

	Alkoholu; N=66	Leków; N=66	Narkotyków; N=66	Alkoholu, leków lub narkotyków; N=66
Tak	18%	3%	-	20%
Nie	80%	92%	92%	74%
Brak odpowiedzi	2%	5%	8%	6%

Respondenci, którzy kiedykolwiek doświadczyli przemocy w rodzinie, istotnie częściej niż ogół badanych sygnalizują występowanie u kogoś z rodziny uzależnienia od środków odurzających (24%).

Tabela 15. Uzależnienia w rodzinie

	Ogółem; N=66		Doświadczenie jakiegokolwiek przemocy w rodzinie kiedykolwiek (w dzieciństwie lub w życiu dorosłym); N=49		Brak doświadczenia przemocy ze strony rodziny; N=14		Brak odpowiedzi; N=3	
Uzależnienie od alkoholu, leków lub narkotyków	13	20%	12	24%+	1	7%	-	-
Brak uzależnień od alkoholu, leków lub narkotyków	49	74%	33	67%-	13	93%+	3	100%
Brak odpowiedzi	4	6%	4	8%+	-	--	-	-

+/-: różnice statystycznie istotne na poziomie 95%

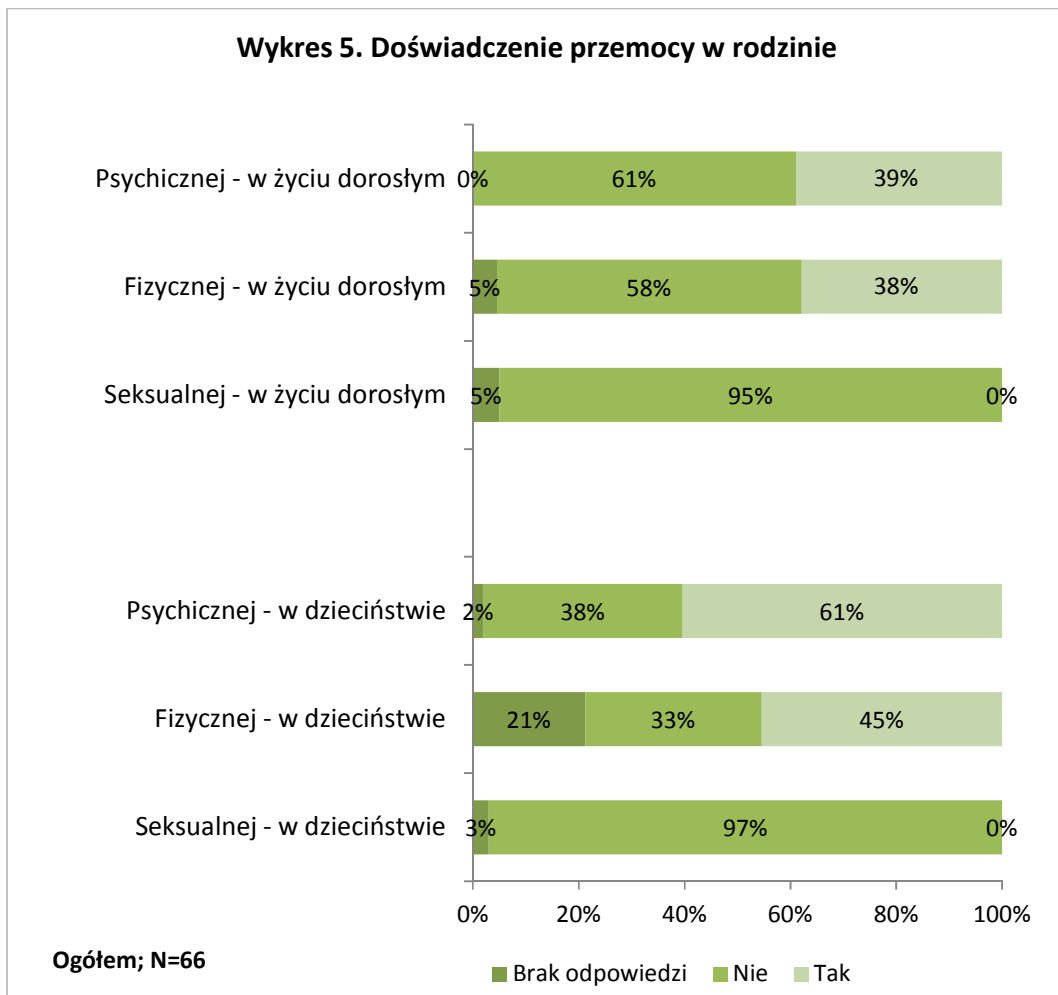
Wyniki badania wydają się potwierdzać tezę, że *przemoc rodzi przemoc*. Większość (74%) respondentów przyznała, że doświadczyła w swoim życiu przemocy ze strony kogoś z rodziny. Ponad połowa (65%) respondentów doświadczyła przemocy ze strony kogoś bliskiego w dzieciństwie.

Podobny, choć nieco mniejszy, odsetek respondentów przyznał, że doświadczył przemocy ze strony członka rodziny w życiu dorosłym (56%).

Tabela 16. Doświadczenie przemocy w rodzinie

		N=66	%N
Doświadczenie kiedykolwiek przemocy ze strony rodziny	Tak	49	74%
	Nie	14	21%
	Brak odpowiedzi	3	5%
Doświadczenie kiedykolwiek przemocy w rodzinie w dzieciństwie	Tak	43	65%
	Nie	18	27%
	Brak odpowiedzi	5	8%
Doświadczenie kiedykolwiek przemocy w rodzinie w życiu dorosłym	Tak	37	56%
	Nie	28	42%
	Brak odpowiedzi	1	2%

Respondenci przyznali, że doświadczali w dzieciństwie przemocy psychicznej (61%) i fizycznej (45%). Żaden z badanych – wedle deklaracji – nie doświadczył w swoim życiu przemocy seksualnej w rodzinie (na te pytania o przemoc seksualną nie odpowiedziały – 3% osób odnośnie dzieciństwa i 5% osób odnośnie życia dorosłego). Odsetek osób, które doświadczyły przemocy ze strony najbliższych w życiu dorosłym, był mniejszy niż w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie w dzieciństwie i wyniósł prawie 40% w przypadku obu form przemocy: odpowiednio 39% dla przemocy psychicznej i 38% dla przemocy fizycznej.

65% badanych sprawców przemocy w rodzinie doświadczyło przemocy fizycznej ze strony kogoś z rodziny w życiu dorosłym lub w dzieciństwie. Taki sam odsetek respondentów doświadczył kiedykolwiek ze strony kogoś bliskiego przemocy psychicznej.

Tabela 17. Doświadczenie kiedykolwiek danej formy przemocy ze strony członka rodziny/domownika

	Ogółem; N=66		Stosowanie kiedykolwiek przemocy fizycznej; N=55		Stosowanie kiedykolwiek przemocy psychicznej; N=60		Stosowanie kiedykolwiek przemocy seksualnej; N=8	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
Przemocy fizycznej	43	65%	36	65%	39	65%	6	75%
Przemocy psychicznej	43	65%	35	64%	40	67%	7	88%
Przemocy seksualnej	-	-	-	-	-	-	-	-
Brak odpowiedzi	17	26%	14	25%	15	25%	1	13%

4.2 UCZESTNICTWO W PROGRAMIE ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

73% respondentów uczestniczyło w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowanym według lub w oparciu o model Duluth, najczęściej przez kadrę jednostek penitencjarnych. Pozostały odsetek badanych – 27% – uczestniczył w programach autorskich, realizowanych przez jednostki systemu pomocy społecznej.

Zdecydowana większość respondentów brała udział w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2011 roku - stanowią odsetek co najmniej 79% badanych. W rzeczywistości odsetek ten może być wyższy z uwagi na 17% braków odpowiedzi.

Tabela 18. Data udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	N=66	%
2011	52	79%
2010	2	3%
2008	1	2%
Brak odpowiedzi	11	17%

Psychologowie i wychowawcy sygnalizowali ograniczenia czasowe i organizacyjne wynikające z funkcjonowania jednostki penitencjarnej i konieczność skrócenia czasu realizacji programu w stosunku do założeń programu Duluth. Z uwagi na specyfikę funkcjonowania jednostek penitencjarnych (rotację osadzonych związaną z transportem do innych jednostek, na rozprawy, czasem trwania kary, pracę osadzonych, ich udział w innych programach i zajęciach) w praktyce realizacja programu trwa około 1 do 2 miesięcy. Optymalnym czasem realizacji byłaby dolna granica zakładana w modelu Duluth, czyli 3 miesiące – przeważnie jednak nie jest możliwa do wykonania. Na podstawie odpowiedzi respondentów, którzy zadeklarowali ukończenie programu i podali daty

rozpoczęcia i zakończenia udziału w programie (38%), obliczony został średni czas ich udziału w programie. Wyniósł 2 miesiące.

Odpowiedzi uzyskane na pytania dotyczące uczestnictwa w programie: daty rozpoczęcia i faktycznego lub planowanego zakończenia udziału w programie, ustalenia, na jakim etapie realizacji jest program, potwierdzają konieczność unikania nawet krótkich a złożonych konstrukcji pytań w tego typu badaniu (pytań filtrujących). Część respondentów nie udzielała odpowiedzi zgodnie z instrukcją. Odpowiedzi nie były też spójne – na przykład w ramach jednej grupy uczestników programu część respondentów twierdziła, że udział w programie zakończyła, a pozostali wskazywali odpowiedź przeciwną.

Pomimo faktu, że pytanie dotyczące oceny programu, w którym respondenci brali udział, adresowane było jedynie do osób, które zakończyły już w nim udział, odpowiedziała na nie także część osób będąca w trakcie realizacji programu oraz te, o których na podstawie ich odpowiedzi, nie wiadomo, czy udział w programie zakończyły, czy nie. Badani uczestnicy programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dobrze oceniali program, w zajęciach którego uczestniczyli – 39% respondentów oceniło program „dobrze”, a 23% - „bardzo dobrze”.

Tabela 19. Jak ocenia Pan(i) program, w którym Pan(i) uczestniczył(a)?	N=66	%N
Bardzo dobrze	15	23%
Dobrze	26	39%
Źle	2	3%
Brak odpowiedzi	23	35%

Odsetek osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie (35%), stanowią osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na pytanie o to, czy zakończyły udział w programie (6%), oraz osoby, które nie

ukończyły programu i nie oceniały go (26%) oraz osoby, które zadeklarowały ukończenie programu i nie oceniły go (3%).

12% respondentów zadeklarowało, że uczestniczyło wcześniej w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. Dla większości z nich (75%) był to wcześniej jeden taki program.

Tabela 20. Czy uczestniczył(a) już Pan(i) wcześniej w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	8	12%
Nie	52	79%
Brak odpowiedzi	6	9%

Tabela 21. W ilu programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie brał(a) Pan(i) udział, nie wliczając tego, w którym obecnie Pan(i) uczestniczy?

	Osoby uczestniczące już wcześniej w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych N=8	% N
W jednym	6	75%
W dwóch	1	13%
W czterech	1	13%

30% respondentów odpowiedziało na pytanie dopytujące o to, w ilu programach wcześniej uczestniczyli z pominięciem instrukcji filtrującej: 26% odpowiedziało na pytanie poprzedzające, że nie uczestniczyło w przeszłości w takim programie, a 5% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie poprzedzające. 95% tych respondentów, którzy pominieli instrukcję filtrującą, odpowiedziało na

pytanie uzupełniające, że uczestniczyli wcześniej w jednym programie. Prawdopodobne jest, że odpowiadali na to pytanie z pominięciem instrukcji zawartej w kwestionariuszu, nie doczytując całej treści pytania. Treść pytania zawierała uwagę z prośbą, by nie wliczać programu, w którym respondenci obecnie uczestniczą.

Niski jest odsetek osób, których ktoś z rodziny/domowników uczestniczył kiedykolwiek w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy – jest to odsetek 3% respondentów (2 osoby).

Tabela 22. Czy ktoś z Pana(i) rodziny/domowników uczestniczył kiedykolwiek w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie?	N=66	% N
Tak	2	3%
Nie	58	88%
Brak odpowiedzi	6	9%

Zdecydowana większość (88%) respondentów uczestniczyła w programie bez nakazu sądowego. 6% respondentów przyznało, że zostali skierowani do udziału w programie na podstawie orzeczenia sądu.

Tabela 23. Czy został(a) Pan(i) skierowany(a) do udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych na podstawie orzeczenia sądu?

	N=66	% N
Tak	4	6%
Nie	58	88%
Brak odpowiedzi	4	6%

Na pytanie o to, czy ktoś przekonywał respondenta do udziału w programie ponad połowa respondentów (58%*) udzieliła odpowiedzi twierdzącej. Ten odsetek okazał się jednak zaniżony. Część osób (9% próby), która odpowiedziała przecząco lub nie udzieliła żadnej odpowiedzi, udzieliła odpowiedzi w kolejnym pytaniu, w którym dopytywano o to, kim była osoba, która przekonywała respondenta do udziału w programie. W ten sposób odsetek sprawców przemocy w rodzinie, których ktoś zachęcał do udziału w programie, okazał się być wyższy o 9 punktów procentowych i wyniósł 67%.

Tabela 24. Czy ktoś przekonywał Pana(ią) do wzięcia udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w którym obecnie Pan(i) uczestniczy (lub uczestniczył(a))?

	N=66	% N
Tak	44	67%
Nie	18	27%
Brak odpowiedzi	4	6%

Najczęściej wskazywaną osobą, która przekonywała respondentów do udziału w programie, był psycholog/wychowawca (47%). Łącznie psychologowie/terapeuci uzyskali odsetek 62% wskazań. Pojedyncze wskazania pojawiły się przy członkach rodziny – głównie przy żonie/partnerce (6%). Dzieci nie wskazano (0%).

Tabela 25. Kto to był (kto przekonywał Pana(ia) do wzięcia udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie)?

	N=66	% N
Żona/mąż	3	5%
Partnerka/partner	1	2%
Syna/córka/pasierb/pasierbica	-	-
Matka/ojciec/macocha/ojczym	1	2%
Inna osoba z rodziny	2	3%
Przyjaciół/przyjaciółka	-	-
Psycholog, wychowawca	31	47%
Psycholog z ośrodka terapii uzależnień	5	8%
Inny terapeuta	5	8%
Kurator sądowy	3	5%
Pracownik socjalny	-	-
Policjant	-	-
Adwokat	-	-
Ksiądz lub inna osoba duchowna	-	-
Inna osoba spoza rodziny	2	3%
Brak odpowiedzi	22	33%

Pytanie wielowyborowe

Odsetek osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie, stanowią osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na oba pytania dotyczące osoby przekonującej do udziału w programie (6%), oraz osoby, które udzieliły na to pytanie odpowiedzi przeczącej (27%).

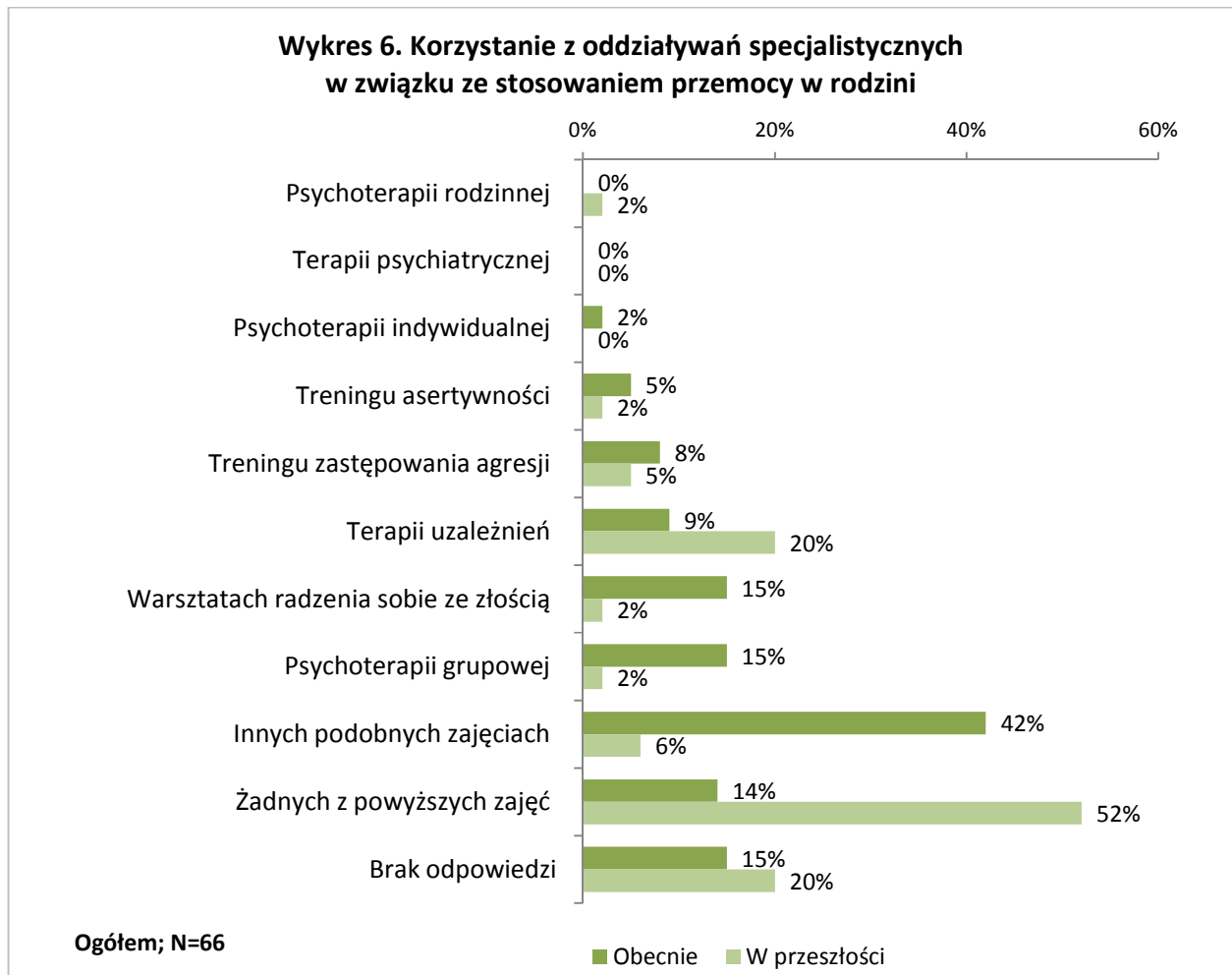
4.3 KORZYSTANIE Z INNYCH FORM ODDZIAŁYWAŃ SPECJALISTYCZNYCH W ZWIĄZKU ZE STOSOWANIEM PRZEMOCY W RODZINIE

W części dotyczącej korzystania w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie z innych form oddziaływań niż program oddziaływań korekcyjno-edukacyjny rzeczywiste odsetki mogą odbiegać od stanu faktycznego. W pytaniu dotyczącym uczestniczenia w różnych formach zajęć – obecnie lub w przeszłości – wystąpiły stosunkowo wysokie odsetki braków odpowiedzi. Psychologowie i wychowawcy, z którymi przeprowadzone były w ramach badania rozmowy, sygnalizowali także trudności respondentów w rozpoznawaniu poszczególnych kategorii oddziaływań. Stąd może wynikać także wysoki odsetek wskazań odnoszących się do uczestniczenia w innych, podobnych do wymienionych w pytaniu zajęciach czy też psychoterapii grupowej. Do tych kategorii mógł także być zaliczany program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, w którym respondenci brali udział.

Na podstawie uzyskanych informacji można jednak przypuszczać, że respondenci dopiero niedawno zaczęli korzystać z różnych form oddziaływań w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Wskazują na to niskie odsetki wskazań przy poszczególnych formach oddziaływań – zwłaszcza w przeszłości. Wyjątkiem jest jedynie terapia uzależnień: w przeszłości korzystało z niej wedle deklaracji 20% respondentów, a obecnie korzysta z niej 9%. Być może właśnie terapia uzależnień była w tym przypadku jednym z pierwszych kroków ku zmianie postępowania. Odsetki wskazań przy terapii alkoholowej mogą wydawać się zaniżone. 55% respondentów przyznało, że postawiona im została kiedykolwiek diagnoza stwierdzająca uzależnienie od alkoholu. Przy tym odbycie podstawowego cyklu terapii uzależnień przez sprawcę przemocy w rodzinie jest jednym z warunków przystąpienia do programu według modelu Duluth w przypadku występowania u niego problemu alkoholowego.

W chwili badania żaden z respondentów nie uczestniczył w psychoterapii rodzinnej ani terapii psychiatrycznej w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Odbywanie pierwszej nie byłoby możliwe w jednostce penitencjarnej. Terapia psychiatryczna natomiast realizowana jest w związku

z poważniejszymi zaburzeniami psychicznymi, które w przypadku programu oddziaływań korekcyjno-educacyjnych według modelu Duluth nie kwalifikują do uczestniczenia w nim.

Połowa (52%) respondentów przyznała, że nie uczestniczyła w przeszłości w żadnej z wymienionych form zajęć. Żaden z badanych nie wskazał też, że uczestniczył w przeszłości w terapii psychiatrycznej lub w psychoterapii indywidualnej.

4.4 SYTUACJA PRAWNA SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

4.4.1 KARALNOŚĆ

Przemoc w rodzinie jest w Polsce prawnie karana na mocy artykułów Kodeksu Karnego. Wykroczenia i przestępstwa na szkodę najbliższych opisane są w kilku rozdziałach Kodeksu - jako przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, przeciwko mieniu, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności czy przeciwko zdrowiu i życiu. Przemoc w rodzinie dotyczy nie tylko artykułu 207 Kodeksu Karnego. W orzeczeniach sądowych dotyczących przestępstw na szkodę członków rodziny występują też artykuły 158 (pobicie), 190 (groźba karalna) czy 209 (niewywiązywanie się z obowiązku alimentacyjnego). Zdarzają się także „zabójstwa, uszkodzenia ciała, gwałty, czyny przeciwko mieniu na szkodę najbliższych”⁹. Wyrok dotyczący przemocy w rodzinie często nie jest jedynym wyrokiem, w związku z którym sprawcy przemocy w rodzinie są karani osadzeniem w zakładzie karnym (por. niżej).

Według relacji psychologów i wychowawców sprawcy przemocy w rodzinie, którzy odbywają karę pozbawienia wolności, najczęściej trafiają do jednostek penitencjarnych w wyniku wykonania uprzednio zawieszono go wyroku sądowego skazującego ich na karę pozbawienia wolności. Zawieszono warunkowo wykonanie kary często połączone jest z nałożeniem na osobę skazaną obowiązków próby i dozoru kuratora sądowego. Wśród obowiązków często pojawia się według ich obserwacji: leczenie odwykowe, nakaz powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub im podobne dotyczącego problemu alkoholowego; natomiast zdecydowanie rzadziej: udział w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Problem nadużywania i uzależnienia od alkoholu często współwystępuje z przemocą w rodzinie, zdaniem osób pracujących z osadzonymi sprawcami, i przyczynia się do popełniania także innych czynów karalnych. W związku nadużywaniem alkoholu sprawcy przemocy w rodzinie obciążeni bywają często także wyrokami za: jazdę pojazdem w stanie nietrzeźwości (artykuł 178 Kodeksu Karnego), kradzieże (artykuł 278), włamania (artykuł 279), bójki (artykuł 158), rozboje (artykuł 280).

⁹ Zob. *ibidem*, s. 118 i s. 121.

Badani sprawcy przemocy w rodzinie wymieniali wśród czynów, za jakie byli karani:

- ubliżanie, groźby karalne
- niszczenie mienia, niealimentowanie
- bójki, pobicie, bicie, uszkodzenie ciała, zabójstwo
- rozbój, przywłaszczenie mienia, kradzież, kradzież z włamaniem
- jazda w stanie nietrzeźwości (rowerem, samochodem)
- czyny karalne przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Na pytanie o to, czy respondent był kiedykolwiek uznany przez sąd winnym popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego, zdecydowana większość badanych odpowiedziała twierdząco (82%*). Odsetek ten na podstawie odpowiedzi respondentów w kolejnych pytaniach okazał się być wyższy i wzrósł do 85%.

Tabela 26. Czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek uznany(a) przez sąd za winnego(a) popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego, który dotyczy stosowania przemocy w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	56	85%
Nie	6	9%
Brak odpowiedzi	4	6%

Większość respondentów przyznała także, że byli kiedykolwiek uznani przez sąd za winnych popełnienia czynu z innego artykułu niż artykuł 207 Kodeksu Karnego (71%*). Odsetek ten na podstawie odpowiedzi respondentów w kolejnych pytaniach okazał się być wyższy i wzrósł do 74%.

Tabela 27. A czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek uznany(a) za winnego(a) popełnienia czynu z innego artykułu niż artykuł 207 Kodeksu Karnego?

	N=66	% N
Tak	49	74%
Nie	13	20%
Brak odpowiedzi	4	6%

65% respondentów przyznało, że zostało uznanych kiedykolwiek przez sąd za winnych popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego, a także z innego artykułu. Osób uznanych kiedykolwiek za winnych tylko z artykułu 207 było wśród respondentów 18%. Natomiast jedynie z innego artykułu niż artykuł 207 – 6%.

Tabela 28. Skazani N=66	Uznani za winnych z art. 207	Uznani za winnych z in. art. niż art. 207	Uznani za winnych z art. 207 i in.	Uznani za winnych tylko z art. 207	Uznani za winnych tylko z in. art. niż art. 207
Tak	85%	74%	65%	18%	6%
Nie	9%	20%	26%	73%	85%
Brak odpowiedzi	6%	6%	9%	9%	9%

Pytania dotyczące karalności zostały sformułowane w języku prawniczym. Terminy użyte w ankiecie były dla części respondentów trudne do zrozumienia.

4.4.2 STOSOWANIE ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH W SPRAWIE DOTYCZĄCEJ PRZEMOCY W RODZINIE

Środkami zapobiegawczymi nazywane są w postępowaniu karnym instrumenty prawne mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, a w razie potrzeby także zapobiegnięcie popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa. Możliwość ich zastosowania określają zebrane dowody: muszą wskazywać na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.¹⁰

W przypadku większości osób (86%) nie toczyło się wobec nich w chwili badania postępowanie przygotowawcze w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie. Ponad połowa respondentów (65%) przyznała natomiast, że takie postępowanie toczyło się wobec nich w przeszłości.

Tabela 29. Czy wobec Pana(i) toczy się w chwili obecnej postępowanie przygotowawcze (dochodzenie lub śledztwo) w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	5	8%
Nie	57	86%
Brak odpowiedzi	4	6%

Tabela 30. Czy wobec Pana(i) toczyło się w przeszłości postępowanie przygotowawcze (dochodzenie lub śledztwo) w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	43	65%
Nie	18	27%
Brak odpowiedzi	5	8%

5 osób (8% próby) odpowiedziało, że toczy się obecnie wobec nich postępowanie przygotowawcze w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie. Jedna z tych osób, wedle deklaracji, jest w tej chwili tymczasowo aresztowana (2%). Jedna osoba

¹⁰ Kodeks postępowania karnego. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.: roz. 28, art. 249.

przyznała, że jakiś środek zapobiegawczy jest wobec niej w tej chwili stosowany, ale nie doprecyzowała który (2%). Wobec pozostałych trzech osób nie są stosowane obecnie żadne środki zapobiegawcze (5%).

Ogółem 9 osób (14%) odpowiedziało, że jest w tej chwili tymczasowo aresztowanymi. Przy tym prawie wszystkie (8 osób) odpowiedziały przecząco na pytanie o to, czy toczy się wobec nich obecnie postępowanie przygotowawcze w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie (12%). Można byłoby przypuszczać, że osoby te są tymczasowo aresztowane w związku z podejrzeniem popełnienia innego czynu niż przemoc w rodzinie. Jednak 6 osób z nich odpowiedziało twierdząco na pytanie o to, czy stosowany jest wobec nich w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie którykolwiek z wymienionych środków zapobiegawczych (9%). Wobec 1 osoby toczy się tylko obecnie postępowanie w sprawie przemocy w rodzinie (nie była uznana przez sąd za winną popełnienia czynu z jakiegokolwiek artykułu), a wobec 5 - toczyło się takie w przeszłości. Wobec pozostałych trzech osób postępowanie w takiej sprawie nie toczy się, wedle ich deklaracji, ani teraz, ani nie toczyło się w przeszłości. Są to jednak osoby, które uznane zostały za winne popełnienia czynu z artykułu 207 lub także innego. Dwie osoby otrzymały karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania z artykułu 207 wraz z dozorem kuratora sądowego, a w tej chwili osadzone są z tego artykułu w zakładzie karnym i mają nałożone obowiązki. Trzecia osoba osadzona jest po raz pierwszy z artykułu 207. Karana była natomiast wyrokiem pozbawienia wolności w zawieszeniu z innego artykułu Kodeksu Karnego.

Tabela 31. Który lub które z poniżej wymienionych środków stosowane są w tej chwili wobec Pana(i)?

	N=66	% N
Tymczasowe aresztowanie	9	14%
Dozór Policji	1	2%
Dozór Policji wraz z zakazem opuszczania miejsca pobytu	-	-
Dozór Policji wraz z obowiązkiem zgłaszania się na komisariacie w określonych odstępach czasu	-	-
Dozór Policji wraz z obowiązkiem zawiadamiania o zamierzonym wyjeździe	-	-
Dozór Policji wraz z zakazem kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami	-	-
Dozór Policji wraz z zakazem przebywania w określonych miejscach	-	-
Dozór Policji w miejsce niezastosowalnego tymczasowego aresztowania pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym i wskazania miejsca pobytu	-	-
Nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną	-	-
Zakaz opuszczenia kraju	-	-
Poręczenie majątkowe	-	-
Poręczenie społeczne	-	-
Żaden z powyższych	9	14%
Brak odpowiedzi	47	71%

Jedna badana osoba (2%) wskazała, że stosowany jest wobec niej dozór Policji. Nie odpowiedziała jednak wcześniej, czy w chwili obecnej toczy się wobec niej postępowanie przygotowawcze w sprawie przemocy w rodzinie ani czy stosowany jest wobec niej jakiś środek zapobiegawczy w związku z taką sprawą.

9 osób, które stwierdziły, że żaden z powyższych środków nie jest wobec nich stosowany (14%), stwierdziło także, że nie toczy się obecnie wobec nich postępowanie przygotowawcze w związku z czynem dotyczącym przemocy w rodzinie. Jedna osoba spośród nich przyznała, że jakiś środek zapobiegawczy jest wobec niej w tej chwili stosowany w tej sprawie, ale nie doprecyzowała który. W tej chwili jest osadzona w zakładzie karnym z artykułu 207 (nie po raz pierwszy).

4.4.3 STOSOWANIE ŚRODKÓW I OBOWIĄZKÓW PROBACYJNYCH W SPRAWIE Z ARTYKUŁU 207 KODEKSU KARNEGO

Środkami probacyjnymi nazywane są instrumenty prawne stosowane w związku z poddaniem sprawcy okresowi próby. Założeniem środków probacyjnych jest danie sprawcy czynu zabronionego szansy na poprawę w warunkach wolnościowych. Środki te znajdują zastosowanie w sytuacji, gdy istnieją przesłanki ku temu, aby zastąpić lub zmodyfikować karę. Warunkiem zastosowania środka probacyjnego jest pozytywna diagnoza kryminologiczna na podstawie postawy i zachowań skazanego: stwierdzone jest duże prawdopodobieństwo, że będzie przestrzegał porządku prawnego. Obowiązki probacyjne nakładane są przez sąd na skazanego w związku z wyznaczonym okresem próby.

Jak wspomniano wcześniej 85% respondentów (56 osób) przyznało, że sąd uznał ich kiedykolwiek za winnych popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego.

Wobec 9 osób (14% ogółu respondentów) sąd warunkowo umorzył kiedykolwiek postępowanie karne w sprawie z artykułu 207.

Tabela 32. Czy kiedykolwiek w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego sąd warunkowo umorzył wobec Pana(i) postępowanie karne?

	N=66	% N
Tak	9	14%
Nie	46	70%
Brak odpowiedzi	11	17%

Prawie połowa respondentów (48%) miała w przeszłości w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego rzeszoną przez sąd karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i okres warunkowego zawieszenia już upłynął.

Tabela 33. A czy w przeszłości w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego sąd orzekł wobec Pana(i) karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i okres warunkowego zawieszenia już upłynął?

	N=66	% N
Tak	32	48%
Nie	23	35%
Brak odpowiedzi	11	17%

Ogółem 36 osób (55% całej próby) odpowiedziało twierdząco na pytanie o to, czy sąd nałożył wobec nich karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego z jednoczesnym nałożeniem dozoru kuratora. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że pytanie o dozór kuratora było adresowane jedynie do osób, które miały nałożoną karę pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem i okres próby już upłynął. 6 osób spośród nich pominęło tę instrukcję (9% próby): 1 osoba nie udzieliła odpowiedzi na pytanie o warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności w sprawie z artykułu 207 i upłynięcie okresu próby (2%), a 5 - odpowiedziało przecząco na pytanie o bycie kiedykolwiek skazanym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności w warunkowym zawieszeniu w takiej sprawie i upłynięcie okresu warunkowego zawieszenia (8%).

Tabela 34. Czy sąd orzekając wobec Pana(i) karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego nałożył na Pana(ią) także dozór kuratora sądowego?

	N=66	% N
Tak	36	55%
Nie	9	14%
Brak odpowiedzi	21	32%

58%* badanych osób zadeklarowało, że nałożony jest w chwili obecnej wobec nich przez sąd przynajmniej jeden z wymienionych obowiązków probacyjnych w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego. Odsetek ten jest jednak zaniżony. 2 osoby (3%), które nie odpowiedziały na pytanie o to, czy wobec nich w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego nałożony jest w chwili obecnej przez sąd któryś z wymienionych obowiązków probacyjnych, wskazały w kolejnym pytaniu nakaz powstrzymywania się od alkoholu lub innych środków odurzających. Stąd odsetek osób, wobec których nałożony jest jakiś obowiązek probacyjny, wyniósł 61%.

Tabela 35. Czy wobec Pana(i) w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego nałożony jest w chwili obecnej przez sąd któryś z wymienionych obowiązków probacyjnych?	N=66	% N
Tak	40	61%
Nie	14	21%
Brak odpowiedzi	12	18%

Wobec 65% z tych osób nałożony był nakaz powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, a wobec 28% z nich nakaz poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym. Te środki probacyjne wskazywane były najczęściej. W całej próbie odsetki te wyniosły odpowiednio – 39% i 17%.

Tabela 36. Który lub które ze środków wymienionych poniżej nałożone są w chwili obecnej wobec Pana(i)?

	N=66	% N	Osoby, które odpowiedziały, że nałożono wobec nich obowiązki probacyjne w związku z art. 207 KK N=40	% N
Przeproszenia pokrzywdzonego	5	8%	5	13%
Powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających	26	39%	26	65%
Poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym	11	17%	11	28%
Uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych	-	-	-	-
Powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	1	2%	1	3%
Powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób	2	3%	2	5%
Powstrzymywanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób	4	6%	4	10%
Opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną	1	2%	1	3%
Naprawienia szkody w całości lub części	-	-	-	-
Inny	2	3%	2	5%
Brak odpowiedzi	26	39%	-	-

Wobec 21% respondentów w chwili obecnej nie jest nałożony żaden z wymienionych środków probacyjnych w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego, a 18% respondentów nie odpowiedziało na to pytanie i nie wskazało żadnego ze środków w pytaniu uzupełniającym. Odsetek braków odpowiedzi obejmuje także osoby, które nie odpowiadały na omawiane w tym miejscu pytania, ponieważ zadeklarowały, że nie były uznane przez sąd winnymi popełnienia czynu z artykułu 207 Kodeksu Karnego (11%).

W przeszłości natomiast w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego nałożony był przez sąd któryś z wymienionych obowiązków probacyjnych wobec 32% respondentów. Na pytanie to nie odpowiedziała część osób (23%): osoby, które przyznały, że sąd uznał je kiedykolwiek winnymi popełnienia czynu z artykułu 207 (8%), osoby, które nie podały informacji na ten temat (6%) oraz osoby, które zadeklarowały, że sąd nie uznał ich nigdy winnymi popełnienia czynu z artykułu 207 (9%).

Tabela 37. Czy w przeszłości w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego był wobec Pana(i) nałożony przez sąd któryś z wymienionych obowiązków probacyjnych?

	N=66	% N
Tak	21	32%
Nie	30	45%
Brak odpowiedzi	15	23%

4.4.4 STOSOWANIE ŚRODKÓW KARNYCH W ZWIĄZKU Z ARTYKUŁEM 207 KODEKSU KARNEGO

Środki karne to instrumenty prawne, które realizują dodatkowe cele postępowania karnego – obok lub zamiast kary. Mają przede wszystkim charakter prewencyjny i kompensacyjny (wynagrodzenie krzywdy). Środki karne ograniczają prawa lub zobowiązują do określonych działań.

Prawie połowa respondentów (48%) przyznała, że sąd orzekł wobec nich kiedykolwiek bezwzględną karę pozbawienia wolności w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego.

Tabela 38. Czy kiedykolwiek sąd orzekł wobec Pana(i) bezwzględną karę pozbawienia wolności w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego?

	N=66	% N
Tak	32	48%
Nie	23	35%
Brak odpowiedzi	11	17%

8% osób nie odpowiedziało na to pytanie ani na pytanie o to, czy sąd uznał je kiedykolwiek winnymi popełnienia czynu z artykułu 207. 9% osób nie odpowiadało na to pytanie, gdyż przyznały, że sąd nie uznał ich nigdy winnymi popełnienia czynu w takiej sprawie.

Większość respondentów (77%) w chwili obecnej jest osadzona w zakładzie karnym w związku z artykułem 207 Kodeksu Karnego. 15% braków odpowiedzi dotyczy 9% osób, które nie odpowiadały na to pytanie, przyznając, że sąd nie uznał ich nigdy winnymi popełnienia czynu w takiej sprawie, 5% osób, które nie odpowiedziały na to pytanie ani na pytanie o to, czy sąd uznał je kiedykolwiek winnymi popełnienia czynu z artykułu 207 oraz 1 osoba, która przyznała, że sąd uznał ją kiedykolwiek winną popełnienia czynu z tego artykułu (2%).

Tabela 39. Czy w chwili obecnej jest Pana(i) osadzony(a) w zakładzie karnym w związku z artykułem 207 Kodeksu Karnego, który dotyczy stosowania przemocy w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	51	77%
Nie	5	8%
Brak odpowiedzi	10	15%

Większość respondentów (65%) nie była w przeszłości osadzona w zakładzie karnym w sprawie z artykułu 207. Odsetek braków odpowiedzi obejmuje 3% osób, które były wedle ich deklaracji uznane przez sąd winnymi popełnienia czynu z tego artykułu, 9% osób, które, jak odpowiedziały, nie były nigdy uznane przez sąd winnymi przestępstwa lub wykroczenia w związku z tym artykułem oraz 5% osób, które nie odpowiedziały na żadne z tych dwóch pytań.

Tabela 40. A czy w przeszłości był(a) Pana(i) osadzony(a) w zakładzie karnym w związku z artykułem 207 Kodeksu Karnego, który dotyczy stosowania przemocy w rodzinie?

	N=66	% N
Tak	12	18%
Nie	43	65%
Brak odpowiedzi	11	17%

W chwili badania w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego stosowane były środki karne wobec 21% respondentów.

Tabela 41. Czy w chwili obecnej stosowany jest wobec Pana(i) w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego któryś z wymienionych środków karnych?	N=66	% N
Tak	14	21%
Nie	40	61%
Brak odpowiedzi	12	18%

Odsetek braków odpowiedzi (18%) obejmuje 3% osób, które deklarowały, że uznano je sądownie winnymi popełnienia czynu z tego artykułu, 9% osób, które odpowiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi przestępstwa lub wykroczenia w związku z tym artykułem oraz 5% osób, które nie odpowiedziały na żadne z dwóch omawianych pytań.

W przeszłości w sprawie dotyczącej artykułu 207 środki karne stosowane były wobec 14% respondentów.

Tabela 42. Czy wobec Pana(i) w przeszłości stosowany był w sprawie z artykułu 207 Kodeksu Karnego któryś z wymienionych środków karnych?	N=66	% N
Tak	9	14%
Nie	42	64%
Brak odpowiedzi	15	23%

Braki odpowiedzi (23%) dotyczą 8% osób, które odpowiedziały, że uznano je sądownie winnymi popełnienia czynu z tego artykułu, 9% osób, które odpowiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi przestępstwa lub wykroczenia w związku z tym artykułem oraz 6% osób, które nie odpowiedziały na żadne z obu omawianych pytań.

Środkami karnymi, które respondenci najliczniej wskazali jako stosowane w chwili badania wobec nich, były: zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (5%) i zakaz zbliżania się do określonych osób (5%).

Tabela 43. Który lub które z poniżej wymienionych środków stosowane są w chwili obecnej wobec Pana(i)?	N=66	% N	Osoby, które odpowiedziały, że stosowany jest obecnie wobec nich środek lub środki karne N=14	% N
Nakaz powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	2	3%	2	14%
Zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	3	5%	3	21%
Zakaz zbliżania się do określonych osób	3	5%	3	21%
Zakaz opuszczenia określonego miejsca pobytu bez zgody sądu	-	-	-	-
Nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,	1	2%	1	7%
Naprawienie szkody lub zadośćuczynienia za wyrządzoną krzywdę	1	2%	1	7%
Nawiązka	-	-	-	-
Inny (inne)	3	5%	3	21%
Brak odpowiedzi	54	82%	2	14%

Braki odpowiedzi (82%) dotyczą 3% osób, które odpowiedziały, że uznane były kiedykolwiek sądownie winnymi popełnienia czynu z tego artykułu, 61% osób, które powiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi sprawstwa czynu z tego artykułu oraz 18% osób, które nie odpowiedziały na żadne z obu omawianych pytań.

4.4.5 KARALNOŚĆ Z ARTYKUŁU INNEGO NIŻ ARTYKUŁ 207 KODEKSU KARNEGO

Jak wcześniej wspomiano, 74% respondentów było uznanych winnymi popełnienia czynu z artykułu innego niż artykuł 207 Kodeksu Karnego (49 osób). 65% respondentów było uznanych winnymi popełnienia czynu z artykułu 207 oraz innego artykułu (43 osoby). Tylko i wyłącznie z artykułu innego niż artykuł 207 winnymi uznano sędownie 6% respondentów (4 osoby).

W związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd umorzył kiedykolwiek warunkowo postępowanie karne wobec 18% badanych osób. Na pytanie to nie odpowiedziało łącznie 15% osób: 2% osób, które odpowiedziały, że uznane były kiedykolwiek sędownie winnymi popełnienia czynu z innego artykułu niż artykuł 207, 8% osób, które powiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi sprawstwa czynu z takiego artykułu oraz 6% osób, które nie odpowiedziały na żadne z dwóch omawianych pytań.

Tabela 44. Czy w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd kiedykolwiek umorzył warunkowo postępowanie karne wobec Pana(i)?

	N=66	% N
Tak	12	18%
Nie	44	67%
Brak odpowiedzi	10	15%

Wobec połowy respondentów (52%) sąd orzekł kiedykolwiek karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego.

Tabela 45. Czy w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd kiedykolwiek orzekł wobec Pana(i) karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania?

	N=66	% N
Tak	34	52%
Nie	23	35%
Brak odpowiedzi	9	14%

Odsetek osób, które nie odpowiedziały na to pytanie (14%) to: 8% osób, które powiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi sprawstwa czynu z takiego artykułu oraz 6% osób, które nie odpowiedziały na żadne z tych dwóch pytań.

Ogółem 34 osoby (52% całej próby) odpowiedziały twierdząco na pytanie o to, czy sąd nałożył wobec nich dozór kuratora w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego. Pytanie to było adresowane jedynie do osób, które odpowiedziały, że miały kiedykolwiek nałożoną karę pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego. 17 osób pominęło tę instrukcję (26% badanej próby): odpowiedziały przecząco na pytanie o bycie kiedykolwiek skazanym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności w warunkowym zawieszeniu w sprawie dotyczącej innego artykułu niż artykuł 207, ale 5 osób z nich przyznało, że sąd nałożył wobec nich dozór kuratora w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego (8%), natomiast 12 osób (18%) odpowiedziało, że nie miały przydzielonego dozoru kuratora w takiej sprawie.

Tabela 46. Czy w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd nałożył także na Pana(ią) dozór kuratora sądowego?

	N=66	% N
Tak	34	52%
Nie	16	24%
Brak odpowiedzi	16	24%

Braki odpowiedzi odnoszą się do pytania o karę pozbawienia wolności w warunkowym zawieszeniu (24%): 9% odpowiedziało przecząco, 2% osób odpowiedziało na nie twierdząco, ale nie odpowiedziało na pytanie dotyczące dozoru kuratora, a 14% nie odpowiedziało na oba pytania.

W sprawie dotyczącej innego artykułu niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd orzekł kiedykolwiek bezwzględną karę pozbawienia wolności wobec ponad jednej trzeciej respondentów (36%).

Tabela 47. Czy kiedykolwiek w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego sąd orzekł wobec Pana(i) bezwzględną karę pozbawienia wolności?	N=66	% N
Tak	24	36%
Nie	32	48%
Brak odpowiedzi	10	15%

Na pytanie nie odpowiedziało 2% osób, które odpowiedziały, że uznane były kiedykolwiek winnymi popełnienia czynu z innego artykułu niż 207; 8% osób, które odpowiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi sprawstwa takiego czynu oraz 6% osób, które nie wypowiedziały się w obu kwestiach.

W chwili obecnej w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego osadzona jest w zakładzie karnym ponad połowa respondentów (55%). W przeszłości w takiej sprawie osadzona była w zakładzie karnym niecała jedna trzecia badanych (30%).

Tabela 48. Czy w chwili obecnej w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego jest Pana(i) osadzony(a) w zakładzie karnym?	N=66	% N
Tak	36	55%
Nie	21	32%
Brak odpowiedzi	9	14%

Tabela 49. A czy w przeszłości w związku z innym artykułem niż artykuł 207 Kodeksu Karnego został(a) Pana(i) osadzony(a) w zakładzie karnym?	N=66	% N
Tak	20	30%
Nie	37	56%
Brak odpowiedzi	9	14%

W obu przypadkach odsetek braków odpowiedzi (14%) stanowią osoby, które odpowiedziały, że uznane były kiedykolwiek winnymi popełnienia czynu z innego artykułu niż 207 (2%); osoby, które

odpowiedziały, że nie były nigdy uznane przez sąd winnymi sprawstwa takiego czynu (8%) oraz osoby, które nie wypowiedziały się w obu pytaniach (5%).

4.4.6 POZOSTAŁE KWESTIE PRAWNE

Według odpowiedzi respondentów w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie w przypadku 11% z nich nad małoletnim członkiem ich rodziny ustanowiony jest nadzór kuratora rodzinnego.

Tabela 50. Czy w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie nad którymkolwiek z małoletnich członków Pana(i) rodziny/domowników, czyli tych, którzy nie ukończyli 18 roku życia, jest w chwili obecnej ustanowiony nadzór kuratora rodzinnego?

	N=66	% N
Tak	7	11%
Nie	50	76%
Brak odpowiedzi	9	14%

Według odpowiedzi respondentów wobec 45% z nich w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie wszczynana była procedura Niebieskie Karty. Taki sam odsetek badanych przyznał, że w ich przypadku ta procedura nie była uruchamiana.

Tabela 51. Czy w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie była wobec Pana wszczęta kiedykolwiek procedura Niebieskie Karty?

	N=66	% N
Tak	30	45%
Nie	30	45%
Brak odpowiedzi	6	10%

Najczęściej wskazywaną instytucją, która uruchamiała procedurę Niebieskie Karty była w tych przypadkach Policja.

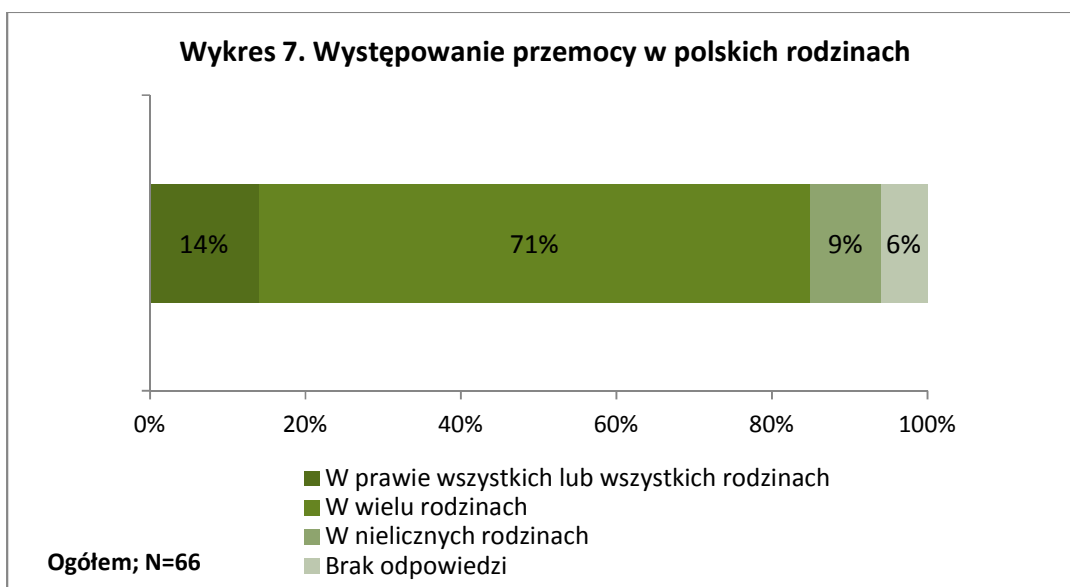
Tabela 52. Przez przedstawiciela której z instytucji procedura Niebieskie Karty została wobec Pana(i) wszczęta?	N=66	% N
Policja	26	39%
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	3	5%
Ośrodek pomocy społecznej	1	2%
Służba zdrowia	1	2%
Placówka oświatowa	-	-
Brak odpowiedzi	38	58%

Odsetek braków odpowiedzi obejmuje odsetki osób, które na pytanie poprzedzające pytanie omawiane odpowiedziały przecząco (45%), osób, które nie odpowiedziały ani na jedno, ani drugie pytanie (9%) oraz osób, które nie doprecyzowały, która z instytucji wszczęła wobec nich procedurę Niebieskie Karty (3%).

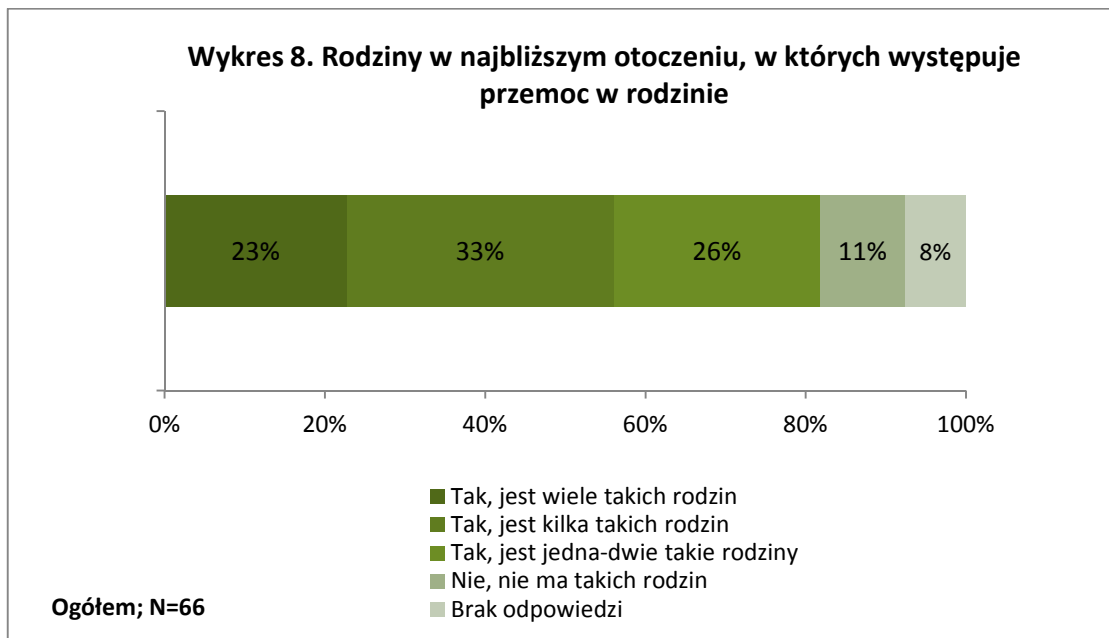
4.5 OPINIE RESPONDENTÓW NA TEMAT ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE I SPOSOBÓW JEJ PRZECIWDZIAŁANIA

4.5.1 SKALA PRZEMOCY W RODZINIE

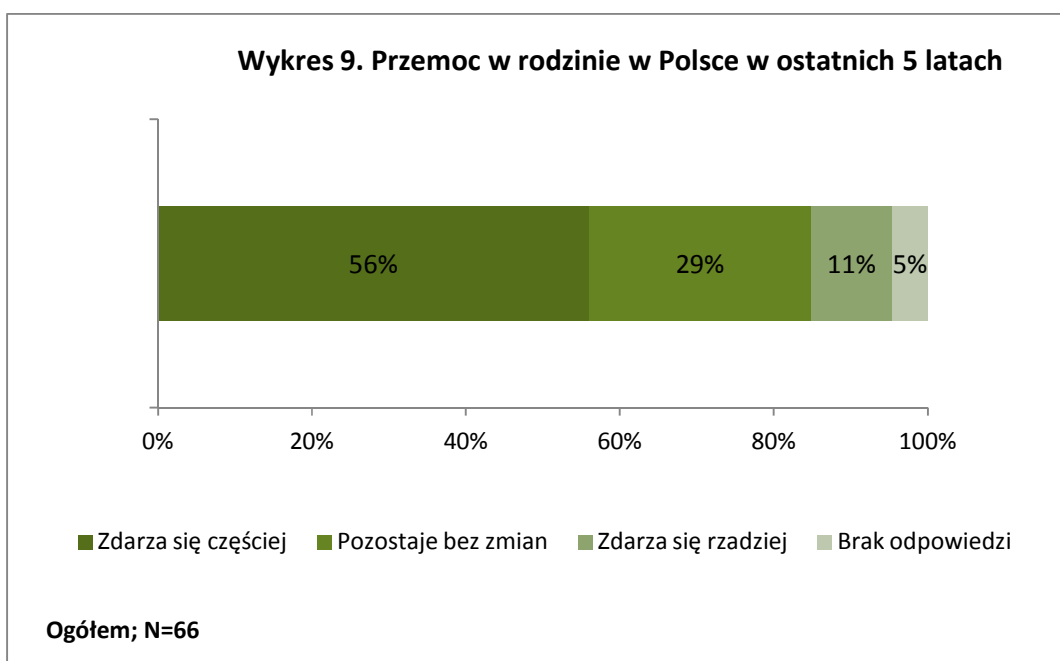
Zdaniem zdecydowanej większości (71%) badanych zjawisko przemocy występuje w wielu polskich rodzinach. Kolejne 14% respondentów uważa, że zjawisko przemocy w rodzinie jest powszechne. 9% respondentów twierdzi, że przemoc występuje w Polsce w nielicznych rodzinach. 6% respondentów nie odpowiedziało.

Zdecydowana większość (82%) badanych słyszała lub wie o jednej-dwóch bądź większej liczbie takich rodzin, w których występuje przemoc. Co dziesiąty (11%) respondent deklaruje, że nie zna w swoim najbliższym otoczeniu żadnej rodziny, o której słyszał lub wie, że dochodzi w niej do przemocy. Osoby, które doświadczyły kiedykolwiek przemocy w rodzinie, istotnie częściej niż ogół badanych uważają, że w ich najbliższym otoczeniu jest wiele takich rodzin, w których stosowana jest przemoc w rodzinie (29%).

Wyobrażenia respondentów na temat nasilenia występowania przemocy w rodzinie w Polsce są spójne z ich opiniami na temat częstego występowania przemocy w rodzinie w ich otoczeniu. Ponad połowa (56%) respondentów uważa, że przemoc w rodzinie w Polsce w ostatnich 5 latach zdarza się częściej. W opinii 29% respondentów zjawisko to pozostaje na tym samym poziomie. Zdaniem 11% zdarza się rzadziej. Zdaniem 5% respondentów brak odpowiedzi.

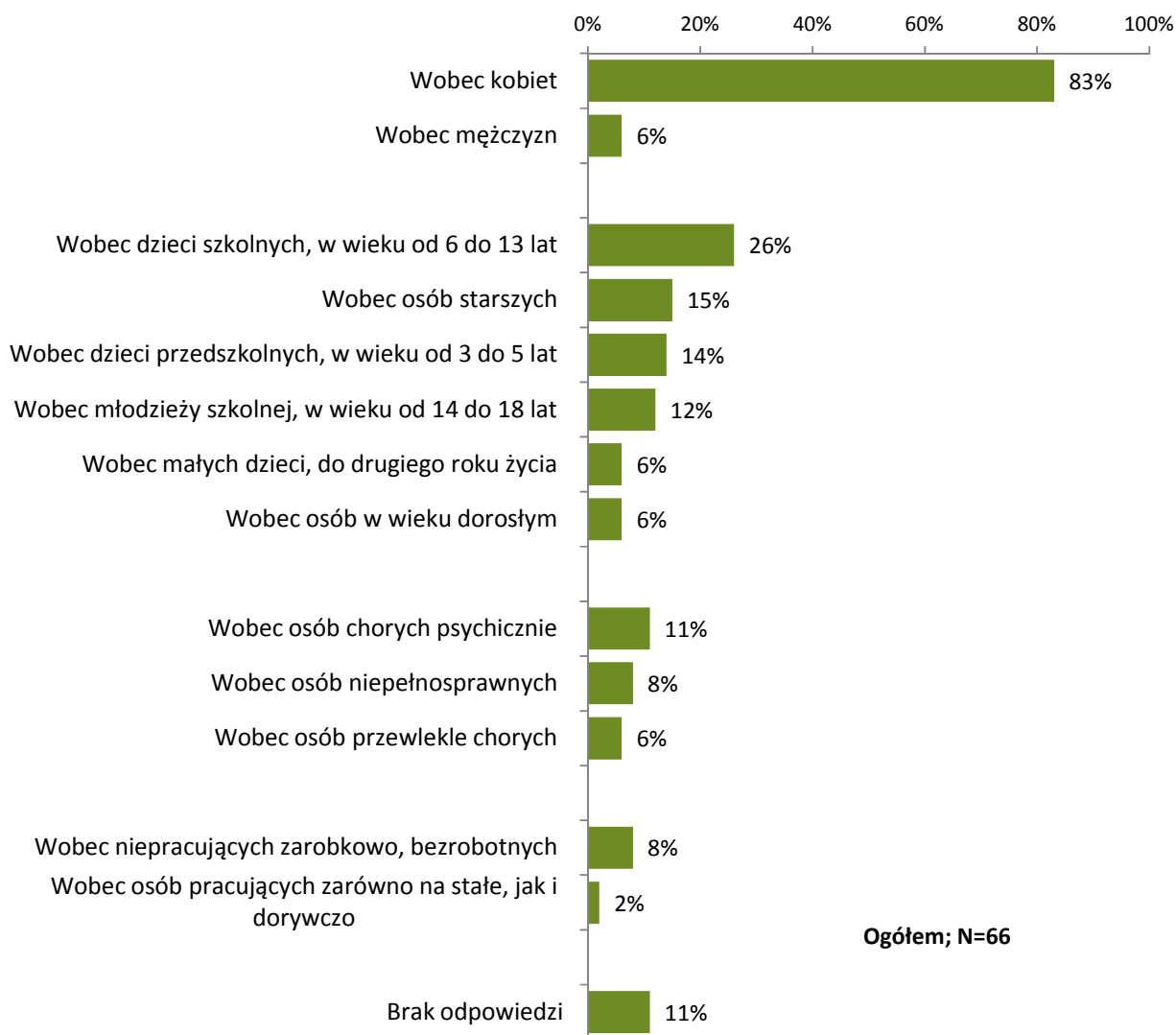
4.5.2 KATEGORIE OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Respondentom zostało zadane pytanie o charakterze projekcyjnym dotyczące ich wyobrażeń na temat tego, kto, ich zdaniem, najczęściej bywa ofiarą przemocy w rodzinie i w jakim środowisku ta przemoc w rodzinie ma najczęściej miejsce. Percepcja kategorii ofiar przemocy w rodzinie okazała się spójna z pozostałymi wynikami badania.

Zdaniem respondentów najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety (83%). W następnej kolejności najczęściej wskazywane były dzieci w wieku szkolnym od 6 do 13 roku życia (26%) oraz osoby starsze (15%). Nieco mniejsze odsetki wskazań pojawiły się w przypadku dzieci przedszkolnych (14%) i młodzieży szkolnej (12%). Ten profil ofiar przemocy w rodzinie wydaje się być spójny ze wskazywanymi przez badanych sprawców osobami przez nich pokrzywdzonymi.

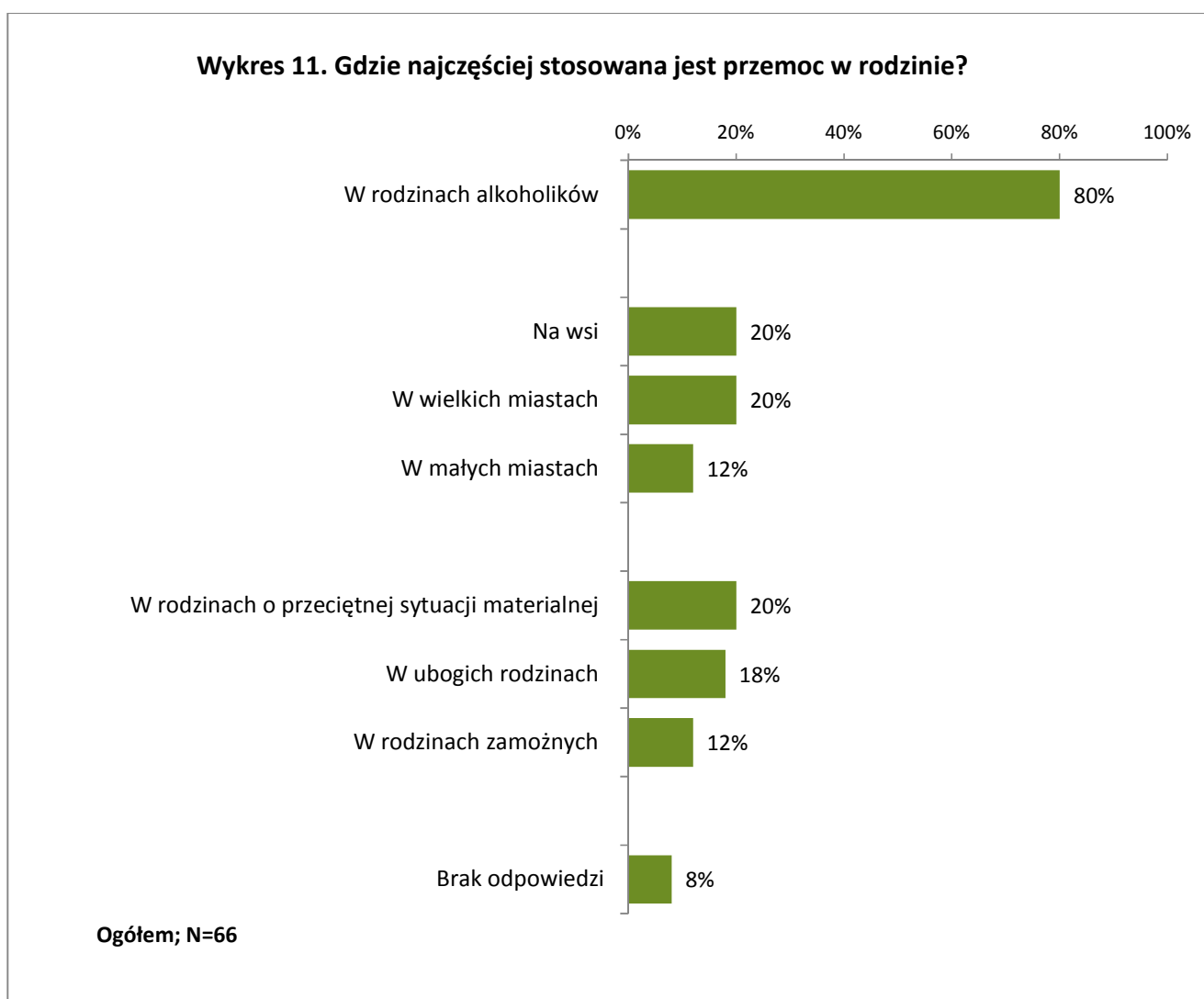
Zdaniem respondentów osoby, które nie mają pracy, są częściej ofiarami przemocy w rodzinie (8%) niż osoby pracujące (2%).

Wykres 10. Wobec kogo najczęściej stosowana jest przemoc w rodzinie?

Pytanie wielowyborowe.

Zdaniem respondentów najczęściej przemoc stosowana jest w rodzinach alkoholików (80%), na wsi (20%) i w dużych miastach (20%) oraz w rodzinach o przeciętnej sytuacji materialnej (20%) i ubogich (18%). Pośród analizowanych kategorii, najrzadziej przemoc w rodzinie występuje w opinii badanych w mniejszych miastach (12%) i w rodzinach zamożnych (12%).

Pytanie wielowyborowe.

4.5.3 SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE – OCENA SKUTECZNOŚCI Z PERSPEKTYWY SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

Zdecydowana większość sposobów przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie oceniona została przez respondentów jako skuteczna: dziesięć na piętnaście analizowanych sposobów przeciwdziałania przemocy w rodzinie uzyskało ponad 50% wskazań dla ich skuteczności.

Według opinii badanych sprawców przemocy w rodzinie najbardziej skutecznymi sposobami przeciwdziałania przemocy w rodzinie są rozwiązania z zakresu wsparcia dla osób stosujących przemoc w rodzinie i ich rodzin. Z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie najbardziej pożądanymi sposobami zmierzającymi do zmniejszenia skali przemocy w rodzinie są w związku z tym: dostępność bezpłatnej pomocy specjalistycznej dla osób stosujących przemoc w rodzinie (73% wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”), dostępność bezpłatnego poradnictwa psychologicznego dla rodzin w zakresie rozwiązywania rodzinnych problemów (71%), dostępność programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (65%) oraz kampanie informujące o tym, jak zapobiegać przemocy w rodzinie i jak sobie radzić w przypadku jej wystąpienia (64%).

Najmniej skuteczne są, zdaniem ogółu respondentów, działania o charakterze penalizacyjnym, bez elementów wsparcia w rozwiązywaniu problemu. Najbardziej restrykcyjne rozwiązania uzyskały najniższe odsetki wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”. Jako najmniej skuteczne wskazano: karę pozbawienia wolności dla sprawcy przemocy w rodzinie (41% wskazań dla skuteczności tego sposobu vs 48% dla jego nieskuteczności), zaostrzenie przepisów karnych za przemoc w rodzinie (39% vs 48%), eksmisję z mieszkania zajmowanego z osobą poszkodowaną (39% vs 48%) oraz zakaz zbliżania się do członków rodziny (33% vs 52%).

Działania z zakresu wsparcia i profilaktyki wydają się mieć pierwszorzędne znaczenie dla osób stosujących przemoc w rodzinie w stosunku do rozwiązań o charakterze restrykcyjnym. Biorąc pod uwagę powyższe obserwacje, nasuwa się wniosek dotyczący rozwiązań pomocowych dla rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie. Wydaje się, że wsparcie specjalistyczne – zarówno dla ofiar przemocy w rodzinie, jak i jej sprawców - powinna charakteryzować większa popularność i dostępność. Jeden z respondentów w komentarzu do ankiety wyraził opinię, że udział w programie

oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie powinien poprzedzać etap zasądzenia kary pozbawienia wolności i osadzenia w zakładzie karnym.

Wykres 12. Jak Pan(i) ocenia, które sposoby przeciwdziałania przemocy w rodzinie są skuteczne, a które nie?

